

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra západoevropských studií

Bakalářská práce

2021

Matěj Šťastný

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra západoevropských studií

Proměna migrace ve Finsku v letech 1989-2010

Bakalářská práce

Autor práce: Matěj Šťastný

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Anna Lukešová

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 4. května 2021

Matěj Šťastný

Bibliografický záznam

ŠŤASTNÝ, Matěj. *Proměna migrace ve Finsku v letech 1989-2010*. Praha, 2021. 38 s.
Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra západoevropských studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Anna Lukešová.

Rozsah práce: 76 397 znaků

Anotace

Bakalářská práce popisuje migrační trendy v rámci Finska v letech 1989 až 2010. V kontextu Skandinávie a přistěhovalectví se jedná o velmi atypický případ, protože Finsko bylo po většinu své historie zemí emigrantů a poválečná vlna imigrace se mu prakticky vyhnula. Až s pádem železné opony, následnou globalizací a integrací do západoevropských struktur v 90. letech 20. století postupně začalo přitahovat imigranty z jiných zemí. Práce tak podává ucelený přehled o vývoji imigrace do Finska po roce 1989 a analyzuje, jaký na ni měly vliv migrační politiky. Dále práce rozebírá motivy přistěhovalectví a jednotlivé vnější a vnitřní faktory, které měly či mohly mít vliv na vývoj migrace. Práce dochází k závěru, že i přesto, že byl finský welfare state model jedním z hlavních důvodů nárůstu imigrace do země v daném období, zůstává podíl přistěhovalců ve Finsku nízký v důsledku jeho zahraničně politické orientace v době studené války.

Annotation

The bachelor thesis describes migration trends in Finland from 1989 to 2010. In the context of Scandinavia and immigration, this is a very unusual case. It is due to the fact, that Finland used to be an emigrant country for most of its history and the post-war wave of immigration has practically avoided it. Although after the fall of the Iron Curtain, subsequent globalization and integration into Western European structures in the 1990s, it gradually began to attract immigrants from foreign countries. The thesis thus provides a comprehensive overview of the development of immigration to Finland and analyzes the impact of the Finnish immigration policy. Furthermore, this thesis analyzes the motives of immigration and individual external and internal factors that had or could have influenced the development of migration. The conclusion of this work is that although the Finnish welfare state model was one of the main pull factors that caused the increase in immigration during this period, the share of immigrants in Finland remained low due to its foreign policy orientation during the Cold War era.

Klíčová slova

Migrace, přistěhovalectví, Finsko, severský stát blahobytu, integrace, imigrační politiky

Keywords

Migration, immigration, Finland, Nordic welfare model, integration, immigration policy

Title

Transformation of migration in Finland from 1989 to 2010

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval paní Mgr. Anně Lukešové za odborné vedené mé práce, její ochotu, cenné poznámky a zpětnou vazbu, kterou mi poskytla, a především za možnost častých konzultací. Dále bych chtěl poděkovat i panu doktorovi Davidu Emlerovi, jehož rady a připomínky v rámci bakalářského semináře byly rovněž přínosem při tvorbě této práce. V neposlední řadě patří poděkování i mé rodině a přátelům za jejich podporu.

Obsah

Úvod.....	1
1 Teoreticko-metodologická část	1
1.1 Migrační teorie a terminologie	2
1.2 Přehled akademické debaty	4
1.3 Metodologie.....	5
2 Historický kontext	6
2.1 Finsko v období studené války	6
2.2 Vývoj migrace před rokem 1989	7
2.3 Imigrační politika Finska do roku 1989.....	10
3 Vývoj migrace ve Finsku	12
3.1 Migrace v letech 1989–1999	15
3.1.1 Emigrace	15
3.1.2 Imigrace.....	15
3.1.3 Azyl.....	17
3.2 Vývoj migrace v letech 2000–2010	19
3.2.1 Emigrace	19
3.2.2 Imigrace.....	19
3.2.3 Azyl.....	21
4 Analýza proměny migrace do Finska po roce 1989	22
4.1 Vliv externích faktorů na migraci	22
4.2 Vliv imigračních politik na migraci.....	25
4.3 Vliv integračních politik na migraci	27
4.4 Vliv naturalizačních politik na migraci	29
4.5 Motivy přistěhovalectví	30
Závěr	34
Summary	36
Zdroje.....	38
Primární zdroje.....	38
Sekundární zdroje	38
Knihy.....	39
Akademické články a reporty.....	39
Internetové zdroje	39

Úvod

Finsko bylo historicky spíše zemí emigrantů a prakticky se mu vyhnula poválečná vlna imigrace do Evropy. Až pád železné opony, následná globalizace a sblížení se státy západní Evropy v 90. letech 20. století zapříčinily to, že začalo postupně lákat přistěhovalce z vnějšího světa. I přesto, že počet imigrantů rok od roku narůstal, zůstával jejich podíl vůči většinové finské populaci zanedbatelný. Přitom se jedná o bezpečnou a vysoce vyspělou zemi s bohatým systémem sociálních služeb prosazující rovnost všech obyvatel. Jelikož fenomén imigrace Finsko prakticky zasáhl až po roce 1989, bylo potřeba upravit a zavést nové imigrační a integrační politiky, které by napomohly snazšímu začleňování přistěhovalců do společnosti. Proměna pozorovaná ve zkoumaném období spočívá v poklesu emigrace a nárůstu imigrace do Finska na základě různých vnějších i vnitřních faktorů, které tato práce analyzuje.

Cílem práce je zjistit, jakým způsobem se proměnila migrace ve Finsku po roce 1989 a jaké příčiny za těmito změnami stály. Dále práce podává ucelený přehled o vývoji imigrace ve zkoumaném období, analyzuje změny imigrační legislativy a různé vnější i vnitřní faktory, které mohly ovlivnit přistěhovalectví.

V první kapitole je vymezena teorie a představena metodologie, která byla aplikována při psaní této bakalářské práce. Druhá kapitola se zabývá historickým kontextem migrace v rámci Finska a jeho zahraničně politickou situací v době studené války. Třetí kapitola podávající přehled proměny migrace ve Finsku nejprve přináší stručný popis migrace ve Finsku před rokem 1989. Následně je již věnován prostor situaci v 90. letech 20. století a poté v nultých letech 21. století. Obě období jsou rozčleněna do tří menších podkapitol zabývajících se vždy zvláště emigrací, imigrací a azylem. Důraz je přitom kladen na přistěhovalectví. Čtvrtá kapitola pak přináší analýzu migrace a zkoumá příčiny vývoje a motivy přistěhovalectví ve zkoumaném období. Analyzuje jak externí, tak i interní vlivy migrace. V závěru práce jsou nakonec zrekapitulovány klíčové body a zjištění výzkumu.

1 Teoreticko-metodologická část

V této části jsou představeny obecné teoretické a metodologické koncepty, s nimiž práce operuje. Teoretická část v několika podkapitolách odkrývá a vysvětluje základní termíny, které jsou v bakalářské práci užívány. Je zde zmíněna vybraná migrační teorie a autoři, kteří se

podobnou problematikou zabývají. Kromě toho je zde představena také literatura, z níž bylo při psaní práce čerpáno. Poslední část skýtá rozbor metodologických aspektů, jako např. vymezení a cíl práce či výzkumnou otázku.

1.1 Migrační teorie a terminologie

Pro potřeby této práce a zkoumané problematiky byla aplikována tzv. neoklasická migrační teorie, která představuje jednu z hlavních teorií vysvětlujících příčiny migrace, a která je založená na ekonomické teorii tzv. „*push-pull*“ faktorů. Jedná se o určité motivační faktory, jež migranty buď přitahují, či odpuzují. Tato teorie vychází z předpokladu, že na světě existuje mezi jednotlivými regiony socioekonomická nerovnováha, která stojí za vznikem migračních toků. *Pull* faktory mohou být zejména práce, studium, slučování rodiny nebo politická svoboda ve vyspělejší zemi. Za *push* faktory lze naopak považovat především chudobu, politickou nestabilitu, násilí či represe, přírodní katastrofy nebo jiné závažné okolnosti, které znesnadňují život v dané zemi.¹

V bakalářské práci se dále objevuje odborná terminologie, kterou je potřeba na začátku vymežit, aby nedocházelo k možné záměně významů těchto slov. To se týká především pojmů jako cizinec, migrant, uprchlík nebo azylant. Za cizince je považován ten, kdo se zdržuje na území státu, jehož není státním příslušníkem, bez ohledu na typ či délku pobytu.² Pojem migrant sice není žádným mezinárodně-právním způsobem definován, většina odborníků se však shoduje na tom, že se jedná o někoho, kdo se zdržuje mimo stát svého obvyklého pobytu, bez ohledu na důvod migrace či právní status. Obecně se rozlišuje mezi krátkodobou nebo také dočasnou migrací, jejíž trvání se pohybuje v řádu od 3 do 12 měsíců a dlouhodobou či trvalou migrací, při níž daná osoba pobývá v nepůvodní zemi déle než 1 rok.³ Uprchlík a žadatel o azyl jsou dvě odlišné postavy, ač jsou si v mnoha ohledech podobné. Uprchlíkem je člověk, který doslova uprchl ze své vlasti kvůli závažnému porušování lidských práv nebo různým druhům persekuce a jehož život byl v tomto směru v ohrožení. Tomuto člověku tedy nezbyvá nic jiného, než svou domovinu opustit a hledat ochranu v jiné zemi, protože jeho vlastní stát není schopen mu tuto ochranu zajistit.⁴ Žadatelem o azyl je chápán člověk, který o sobě říká, že je uprchlík,

¹ Pavel Barša, Andrea Baršová, *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku* (Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, Brno, 2005), 275-276.

² „Slovníček pojmů“, *Ministerstvo vnitra České republiky*, <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx> (staženo 18. 4. 2021).

³ „Definitions“, oficiální webové stránky OSN, dostupné na: <https://refugeemigrants.un.org/definitions> (staženo 27. 4. 2021)

⁴ „Definitions“, *Amnesty International*, dostupné na: <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/refugees-asylum-seekers-and-migrants/> (staženo 18. 4. 2021)

a žádá mezinárodní ochranu před nebezpečím vážné újmy či pronásledováním v zemi původu. Ne všichni žadatelé o azyl ovšem jsou uprchlíky, a proto ne všichni žadatelé azyl získají. V období, kdy člověk čeká, zda jeho žádosti bude či naopak nebude vyhověno, hovoříme právě o “žadatelé o azyl” (případně “žadatelé o mezinárodní ochranu”). Azylant je tím pádem jedinec, jemuž byl na základě této žádosti udělen azyl.⁵

Dále je třeba pro účely této práce definovat pojem čistá migrace, někdy zvané také jako saldo migrace (*net migration*). Jedná o rozdíl imigrace do a emigrace z určité země neboli rozdíl lidí, kteří se přistěhovali, a těch, kteří se vystěhovali do zahraničí.⁶ Pokud převažuje imigrace nad emigrací, je saldo migrace pozitivní. V případě, že je tomu naopak, je saldo migrace negativní.

Práce dále pracuje s termínem migračních politik. Ty představují soubor opatření a cílů formulovaných a upřednostňovaných vládou příslušného státu. V praxi se jedná o politiky směřující buď k přímému či nepřímému omezování a řízení pohybu osob přes hranice a jejich pobytu na území daného státu, jakožto cizích státních příslušníků⁷. Migrační politiky se kromě regulace pohybu cizinců zabývají také ilegální migrací, včetně její prevence a postihů. Do této kategorie patří např. vydávání pasů a víz, hraniční kontrola nebo také podmínky pro udělování azylu. Je nutné vysvětlit, že migrační politika jako taková je nadřazeným segmentem imigrační a integrační politiky. Mezi hlavní cíle imigrační politiky patří regulace přistěhovalectví (omezování vstupu imigrantů do hostitelské země) nebo třeba stanovení toho, za jakých konkrétních podmínek a příslušníci kterých států, se zde smějí usadit. Integrační politika cílí na začleňování dlouhodobých migrantů do většinové společnosti. V dnešní praxi se však obě tyto sféry často prolínají, neboť hledisko integrace je obvykle užíváno jako podmínka pro imigraci.⁸

⁵ „Žadatel o azyl“, UNHCR, 19. 12. 2016, dostupné na: <https://www.unhcr.org/cz/98-czkomu-pomahamezadatele-o-azyl-html.html> (staženo 18. 4. 2021).

⁶ „Glossary“, European Commission, dostupné na: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/net-migration_en (staženo 18. 4. 2021)

⁷ Barša, Baršová, *Přistěhovalectví a liberální stát*, 9.

⁸ Barša, Baršová, 9–11.

1.2 Přehled akademické debaty

Tématice migrace se v zahraničí věnuje např. Anna Triandafyllidou a Ruby Gropas, kteří společně vydali knihu s názvem *European immigration: a sourcebook*.⁹ Tato publikace přináší přehled migračních trendů a vývoje přistěhovalectví ve všech členských státech EU. Případu Finska se v samostatné kapitole věnují odborníci Silvain Sagne a Sanna Saksela-Bergholm.¹⁰ Jsou zde přehledně vylíčeny hlavní milníky finské migrační politiky od poloviny 20. století, problematika naturalizace, integrační politiky, charakteristika imigrantské populace na území Finska či zapojení přistěhovalců do společnosti.

Další zajímavé dílo s podobnou strukturou a náplní, *Immigration in Europe: issues, policies and case studies*, publikovali David Turton a Julia Gonzáles.¹¹ Jak již z názvu vyplývá, jedná se o soubor případových studií v několika různých oblastech s ohledem na přistěhovalectví. Zvláštní prostor je zde věnován i explicitně ženské migraci. Část, která pojednává o Finsku, se pak konkrétně nazývá *Immigrants and minorities in Finland: problems and challenges* a k jejímu vytvoření přispěl Matti Similä¹² z univerzity v Helsinkách. I tato kapitola nabízí čtenáři přehled historie migrace v rámci Finska, zkoumá národnostní menšiny a pohled většinové populace na ně, dále např. novodobou imigraci a migrační politiky a velmi okrajově také finskou imigrační legislativu.

Asi nejznámější dvojicí autorů, zabývajících se v českém prostředí problematikou migrace, jsou manželé Andrea a Pavel Baršovi. Ti v díle *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*¹³ předkládají čtenáři náhled do novodobých migračních trendů ve vybraných zemích včetně České republiky. V českém prostředí však téma migrace ve Finsku dosud nebylo vůbec reflektováno. Tato bakalářská práce tak přispívá do akademické debaty zejména tím, že přináší analýzu imigrace do Finska v daném období, neboť jí dle omezeného počtu zdrojů není věnováno takové pozornosti. To se do jisté míry týče i anglicky psané literatury.

⁹ Anna Triandafyllidou a Ruby Gropas, *European immigration: A Sourcebook*, druhé vydání, (Farnham, Surrey : Ashgate, 2014).

¹⁰ Anna Triandafyllidou a Ruby Gropas, „Chapter 10 – Finland“, in *European immigration: A Sourcebook*, druhé vydání, (Farnham, Surrey : Ashgate, 2014), 123–134.

¹¹ David Turton a Julia Gonzáles, *Immigration in Europe: Issues, policies and case studies*, (Bilbao : University of Deusto, 2003).

¹² David Turton a Julia Gonzáles, „Immigrants and minorities in Finland: problems and challenges“, in *Immigration in Europe: Issues, policies and case studies*, (Bilbao : University of Deusto, 2003), 97–112.

¹³ Barša, Baršová.

1.3 Metodologie

Bakalářská práce je jedno-případovou studií, popisující migrační trendy v rámci Finska. Výzkumná otázka zní, jakými proměnami prošla migrace ve Finsku po roce 1989 a jaké příčiny za těmito změnami stojí. Práce tak podává ucelený přehled o imigraci do Finska v letech 1989 až 2010, analýze změn imigrační legislativy i motivech přistěhovalectví. Práce také hodnotí, jak se proměňovalo složení přistěhovalců a jak, nebo zda vůbec narostla od pádu železné opony imigrace do Finska.

Teritoriálně se bakalářská práce zaměřuje na území Finska, protože se v kontextu Skandinávie a přistěhovalectví jedná o atypický případ, jak bylo již výše řečeno. Časově bylo téma ohraničeno roky 1989 až 2010 z následujících důvodů. Fenomén moderního přistěhovalectví Finsko zasáhl až s koncem studené války. Segment 20 let byl vybrán proto, aby byl výzkum objektivní a dala se lépe vyzorovat případná změna migračních trendů. Během tohoto období finská migrační politika již prošla určitým vývojem. Zároveň došlo třikrát k rozšíření EU, což se v případě prvního z roků týkalo také Finska a tato skutečnost měla určitý vliv na migraci z a do země. Z důvodu rozsahu práce již pak výzkum nemůže obsahovat období uprchlické krize po roce 2015 a v letech 2010 až 2015 nedošlo k žádným zásadním migračním proměnám. Součástí práce je pro širší kontext zmiňována i historie přistěhovalectví do Finska, tedy před rokem 1989.

Při psaní práce byla využita metoda tzv. obsahové analýzy primárních zdrojů. Jednalo se především o statistické analýzy Finského statistického úřadu, které poskytly údaje vztahující se k vývoji finské populace a na základě nichž byla také autorem bakalářské práce vyhotovena část grafů a přehledová tabulka. Část primárních zdrojů pochází i z internetových stránek Finské imigrační služby. Všechny dokumenty byly publikovány v obou úředních jazycích, tedy jak ve finštině, tak i švédštině a zároveň oficiálně překládány do angličtiny.

Za sekundární, ač velmi důležité zdroje, lze považovat reporty mezinárodních organizací, vztahujících se k imigraci. Klíčovými dokumenty byly výroční zprávy Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Dále byly využity případové studie v rámci odborné literatury, rozebrané výše v přehledu akademické debaty a prakticky využitě v kapitole věnované historii imigrace do Finska. Další sekundární zdroje přispěly např. tvorbě metodologicko-teoretické části. Nemalým dílem obohatila kontextovou část i přehledná publikace o dějinách Finska. Terminologii v teoretické části zase bylo možné definovat díky oficiálním stránkám různých mezinárodních organizací zkoumajících problematiku migrace. Při psaní byly využity předně anglickojazyčné zdroje, které byly autorem této bakalářské práce

samostatně přeloženy.

2 Historický kontext

2.1 Finsko v období studené války

Politický vývoj Finska po druhé světové válce výrazně ovlivnilo postavení země v Evropě. Na sklonku druhé světové války bylo cílem komunistů nastolit ve Finsku diktaturu jedné strany podobné těm, které zanedlouho potom vznikly ve střední a východní Evropě. Nejprve však bylo nutné tuto stranu vůbec etablovat, protože většina komunistů v předchozím období prchla do SSSR. Nakonec vznikl tzv. Demokratický svaz finského lidu (SKLD), který zastřešoval kromě komunistů také představitele několika dalších stran.¹⁴ V roce 1945 se stal tento svaz jednou z největších politických stran a po volbách v březnu téhož roku získal čtvrtinu křesel ve finském parlamentu. V průběhu jednání o smlouvě o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi Finskem a SSSR tak společností rezonovaly obavy z toho, že Finsko kráčí ve stopách Československa a spěje také k lidové demokracii. Finští komunisté totiž skutečně o puč usilovali a v Helsinkách stále působila sovětská kontrolní komise. Tamní komunistická strana ovšem nebyla na něco podobného dostatečně silná a na pomoc ze strany sovětů se také nemohla spolehnout. Po tom, co Stalin s Finskem uzavřel vojenskou smlouvu, se do určité míry zdráhal vměšovat se do jeho vnitropolitických záležitostí. Strach z možného převratu sice ve Finsku přetrvával i poté, co se kontrolní komise z Helsinek stáhla, smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci nicméně zahraničněpolitickou situaci stabilizovala.¹⁵

Po smrti Stalina v 50. letech sovětský tlak více polevil a Finsko vstoupilo hned do dvou mezinárodních společenství, jimiž byly Organizace spojených národů a Severská rada. Zahraniční politika tím pádem dostala nový rozměr a o něco se rozšířilo pole její působnosti. V prezidentských volbách roku 1956 vystřídal Urho Kekkonen dosavadního poválečného prezidenta Juha Paasikiviho. Vznikla tak symbolická „Paasikivi-Kekkonenova linie“, což bylo označení pro trvající zahraničněpolitickou doktrínu Finska v období studené války, kterou prosazovali oba zmínění prezidenti. Ta spočívala v zachování politické nezávislosti, demokracie i kapitalismu ovšem pod podmínkou orientace na SSSR a udržování dobrých vztahů s ním.¹⁶ Tomuto procesu je také někdy přezdíváno finlandizace.

V období vlády Chruščova a Karibské krize začátkem 60. let Finové z obavy z vypuknutí

¹⁴ Eino Jutikkala, *Dějiny Finska*, druhé vydání, (Praha: Lidové noviny, 2006), 265.

¹⁵ *Ibid.*, 267.

¹⁶ *Ibid.*, 269.

nového konfliktu mezi velmocemi zdůrazňovali svou neutralitu a po uvolnění napětí v roce 1961 usilovali o členství v Evropském sdružení volného obchodu (EFTA). Na to SSSR přistoupil s tím, že získá stejné výhody, jako jeho obchodní partneři v západní Evropě. Kolem roku 1970 se vztahy se Sovětským svazem vyostřily z důvodu toho, že Brežněv nadále odmítal tolerovat finskou neutralitu. Téhož roku byla zároveň ve stejném znění obnovena smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci.¹⁷ V roce 1973 Finsko uzavřelo z důvodu vlastních obchodních zájmů smlouvu s Evropským hospodářským společenstvím (EHS), což opět poněkud zhoršilo jeho vztah s východním blokem. Neutralitu částečně porušilo i v případě volby generálního tajemníka OSN v roce 1971, kdy Finové prosazovali svého kandidáta Maxe Jakobsona. Ten byl podpořen i v jiných částech světa, avšak sovětské vedení jej pochopitelně vetovalo a post nakonec získal kontroverzní Kurt Waldheim.¹⁸ Na podnět Sovětů roku 1975 v Helsinkách proběhla Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě. To uvítaly především západní země, protože věřily, že touto cestou by snad bylo možné apelovat na důslednější dodržování lidských práv ve východním bloku.

V roce 1982 vystřídal Mauno Koivisto těžce nemocného Kekkonena ve funkci prezidenta. Koivisto se těšil celonárodní popularitě a lidé v jeho vládě spatřovali vidinu změny zahraničně i vnitropolitické orientace. Finský výklad neutrality ale oficiálně přijal až Gorbačov při vyhlášení konce studené války v roce 1989. S rozpadem Sovětského svazu posléze nastaly i prudké změny a reorientace finské zahraniční politiky na západ. Vláda v září roku 1990 anulovala výsledky pařížské mírové smlouvy vztahující se na omezení vojenských sil a především vojenskou smlouvu s Ruskem. O dva roky později s ním uzavřelo Finsko novou smlouvu ovšem nezavazující se již k žádné vojenské spolupráci. V roce 1992 se také Finové stali členy Evropského sdružení volného obchodu a zažádali o členství v Evropské unii, pro nějž hlasovalo 57 % populace.¹⁹ Členem EU se pak Finsko spolu se sousedním Švédskem stalo v roce 1995.

2.2 Vývoj migrace před rokem 1989

Z důvodu výše popsané geopolitické izolace po celé období druhé poloviny 20. století bylo Finsko, co se etnické a náboženské struktury týče, do nedávna jednou z nejvíce homogenních zemí Evropy. V porovnání se západoevropskými a především skandinávskými

¹⁷ Jutikkala, *Dějiny Finska*, 271.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid., 274.

zeměmi, jimž je Finsko blízké, tak tato země představuje atypický příklad z hlediska vývoje migrace. Finsko bylo po většinu své historie emigrantskou zemí, lze jej tak zařadit spíše po bok jihoevropských států jako Portugalsko, Španělsko, Itálie nebo Řecko, z nichž ještě donedávna lidé emigrovali.²⁰ První finská emigrační vlna proběhla na přelomu 19. a 20. století, kdy zhruba 350 000 Finů odešlo za vidinou lepšího života do USA a v menší míře pak také třeba do Austrálie nebo na Nový Zéland. V letech 1946 až 1980 pak finský stát opustilo na 610 000 lidí, z nichž polovina se později vrátila zpět. Jednalo se hlavně o pracovní migraci do Švédska, ale i jiných západoevropských zemí. I dnes Finové tvoří jednu z největších skupin zahraničních pracovníků na švédském trhu práce. Tento emigrační trend však začal ustávat koncem 80. let s pádem železné opony a se strukturálními změnami ve Finsku.²¹

Ač bylo Finsko po velkou část své historie spíše zemí emigrantů a v mnoha ohledech se obecně vymykalo evropským migračním proudům, je zde možné i přesto nalézt pár etnických menšin, které do země doputovaly nebo ji již obývaly dlouho před rokem 1989. Jednou z takovýchto skupin jsou kupříkladu švédsky mluvící Finové. Území Finska bylo do roku 1809 součástí švédského království. Během této společné finsko-švédské historické epochy, jež trvala více než 600 let, sem dorazily početné skupiny Švédů. Odkazem toho je fakt, že dodnes je úředním jazykem Finska vedle finštiny i švédština. To znamená, že švédsky hovořící občané měli a mají stejná jazyková práva jako ti užívající finský jazyk. Mnoho služeb a institucí je tak pochopitelně dvoujazyčných.²³ Jako příklad lze uvést oficiální statistiky, reporty a informace z finského statistického úřadu, které byly (kromě angličtiny) souběžně vydávány vždy v obou úředních jazycích. Z údajů z roku 2010 vyplývá, že švédštinu jako svůj mateřský jazyk používalo 291 153 lidí žijících na území Finska, to znamená zhruba 5,4 % společnosti.²⁴

Další historickou „nefinskou“ skupinou jsou domorodí Sámové, jejichž počet se odhaduje na přibližně 10 000. Problém ovšem spočívá v jejich vlastní sebeidentifikaci, neboť jsou do značné míry smíšení s majoritní populací a často mívají dvojí národnost.²⁵ Židé zase migrovali do Finska před několika staletími ze Švédska a Ruska. Až zákon z roku 1918 jim udělil finské občanství. Před druhou světovou válkou jich zde žilo okolo 2 000, nyní přibližně 1 300. Díky sňatkům s Finy jsou dobře integrováni ve většinové společnosti. Romové, další

²⁰ Turton a Gonzáles, *Immigration in Europe*, 98.

²¹ *Ibid.*, 98.

²³ Kyle Frackman, “Nordics.info: Swedish speakers in Finland”, Aarhus University, <https://nordics.info/show/artikel/swedish-speakers-in-finland/>. (staženo 3. 5. 2021).

²⁴ „Annual report on immigration 2010“, Ministry of the Interior, <https://migri.fi/documents/5202425/6169001/2010+Annual+report+on+immigration+%28en%29>. (staženo 17. 4. 2021)

²⁵ “Meet the Sámi - Finland’s indigenous people”, VisitFinland, <https://www.visitfinland.com/article/meet-the-sami-finlands-indigenous-people/#00505d9e>. (staženo 3. 5. 2021).

dlouhodobá finská minorita, začali přicházet na území Finska v průběhu 16. století ze Švédska. Dle odhadů jich dnes v zemi žije přibližně 10 000. Málo početnou, za to však velmi specifickou historickou skupinu představují Tataři. Ti do Finska doputovali v 19. století z Ruska, odkud si přinesli odlišnou kulturu, jazyk i náboženství. Defacto je lze považovat za historicky první muslimské přistěhovalce. Ve Finsku jich je okolo 1 000 a jsou zaměstnáni převážně v textilním průmyslu a obchodu.²⁶

V letech 1809 až 1917, kdy bylo Finsko velkovévodstvím v rámci ruského impéria, sem během tohoto období také dorazily tisíce Rusů. Šlo převážně o vojáky, obchodníky, úředníky, ale například také cestovatele, kteří všichni měli na území Finska buď trvalý, nebo dočasný pobyt. Sčítání lidu z roku 1900 ukázalo, že zde žilo okolo 6 000 Rusů. Po vypuknutí ruské revoluce sem v roce 1917 prchlo z Ruska na 33 000 lidí, z nichž přibližně 50 % představovali etničtí Finové. Asi polovina těchto uprchlíků posléze odešla hledat azyl dále do západní Evropy. Ze statistik ze 30. let 20. století vyplývá, že ruská komunita ve Finsku se pohybovala okolo 15 000 osob.²⁷

Na začátku 20. století pro Finsko bylo z hlediska migrace charakteristické, že se jednalo zároveň o tranzitní i cílovou zemi pro uprchlíky. To především po výše popsané Velké říjnové revoluci v roce 1917. Ve 30. letech se již ovšem Finsko podobně jako další skandinávské země stavělo k přijímání uprchlíků s despektem. V tomto období přijalo pouze pár set Rakušanů, sudetských Němců, Čechů nebo Židů.²⁹ V období druhé světové války bylo do Finska sestěhováno 63 000 Finů z Ingridie.³⁰ V mírové smlouvě se Sovětským Svazem se ale zavázalo o jejich navrácení, takže 55 000 z nich bylo posléze nuceno odejít zpět do SSSR. Přibližně 8 000 ingrijských Finů ve Finsku setrvalo. Polovina jich ale později odešla do Švédska, z obavy ze sovětské deportace. Dnes již mají status tzv. „navrátilivších se migrantů“ a zvláštní právo se do země vrátit.³¹

Zdaleka největší přesun obyvatel nastal po druhé světové válce a ztrátě Karélie na úkor SSSR, odkud přišlo 417 000 lidí, tedy asi 11 % tehdejší finské populace. Integrace těchto lidí ale proběhla bez problému, takže pro ně nebylo třeba zřizovat žádné uprchlické tábory. Bylo ovšem nutné zavést speciální zákony, které nařizovaly vlastníkům půdy, aby se podělili o část svých pozemků s nově příchozími. Tyto zákony nenarazily na nevoli ze strany starousedlíků,

²⁶ Olavi Koivukangas, "European immigration and integration: Finland", *The Challenges of immigration and integration in the European Union and Australia: National Europe centre paper* no. 63, no. 63 (2003), 3.

²⁷ Ibid., 3–4.

²⁹ Turton a Gonzáles, *Immigration in Europe*, 99.

³⁰ Etničtí Finové, kteří historicky obývali oblast Ingridie – okolí dnešního Petrohradu a rusko-estonského pomezí při Baltském moři.

³¹ Turton a Gonzáles, *Immigration in Europe*, 99.

jelikož drtivá většina z nich s Finy z Karélie soucítila. Vznik mnoha malých farem ovšem ještě více zpomalil strukturální změny v zemědělství v už tak agrárním Finsku, které bylo nutno zmodernizovat. To v následujících desetiletích vyvolalo migraci z venkova do měst a do zahraničí.³³

Finsko jakožto neutrální země balancovalo mezi západním a východním blokem. Po druhé světové válce bylo sice vnímáno jako součást západní Evropy, ale leželo na její vzdálené periferii a zároveň bylo vázáno dohodou o přátelství a spolupráci ze Sovětským Svazem. Tím pádem nebylo v zájmu Finska ani jeho východního souseda přijímání jakýchkoliv imigrantů ze SSSR. Finsko-sovětská hranice byla navíc z obou stran téměř nepropustná.³⁴

2.3 Imigrační politika Finska do roku 1989

Mezi roky 1919 a 1944 určoval imigrační politiku tzv. Zákon o cizinecké vyhlášce (*Aliens Decree Act*). Jeho cílem bylo zpřísnit přistěhovalectví skrze kontrolu pasů, víz a povolení k pobytu. V roce 1922 došlo k upřesnění této legislativy a byla nově definována práva pro žadatele o azyl. Obecně lze však říct, že imigrace do Finska byla postupně omezována a přístup do země tak dostávali pouze uprchlíci z Ruska. V následujícím období, tedy ve 30. letech již ani nebyla finská vláda vzhledem ke vřelým vztahům s nacistickým Německem nakloněná k přijímání židovských uprchlíků. Roku 1938 vešla v platnost cizinecká vyhláška (*The Aliens Decree*), která ještě zpřísnila vstup cizincům do země a opravňovala policii k jejich monitorování.

Po druhé světové válce v roce 1958 přišlo další právní rozšíření, které učinilo imigrační legislativu o něco propracovanější a srozumitelnější. Toto zákonodárství vztahující se k přistěhovalcům, žadatelům o azyl a uprchlíkům ovšem přetrvávalo až do roku 1983, do doby, než byl konečně přijat první finský Zákon o cizincích (*Alien Act*). Ani ten však nevyhovoval tehdejšími standardům mezinárodních úmluv, a proto i jej bylo potřeba v budoucnu nahradit odpovídající imigrační legislativou, která by byla v souladu s nařízeními Spojených národů vztahujícími se k otázkám lidských práv.³⁶

Rozpad SSSR a vliv nových mezinárodních dohod, které Finsko na počátku 90. let uzavřelo s dalšími západoevropskými státy, měly mimo jiné za následek také větší otevřenost vůči přistěhovalcům. To samozřejmě souvisí i s nárůstem ekonomiky, nedostatkem pracovních sil

³³ Turton a Gonzáles, *Immigration in Europe*, 98.

³⁴ *Ibid.*, 99.

³⁶ Triantafyllidou a Gropas, *European immigration*, 124.

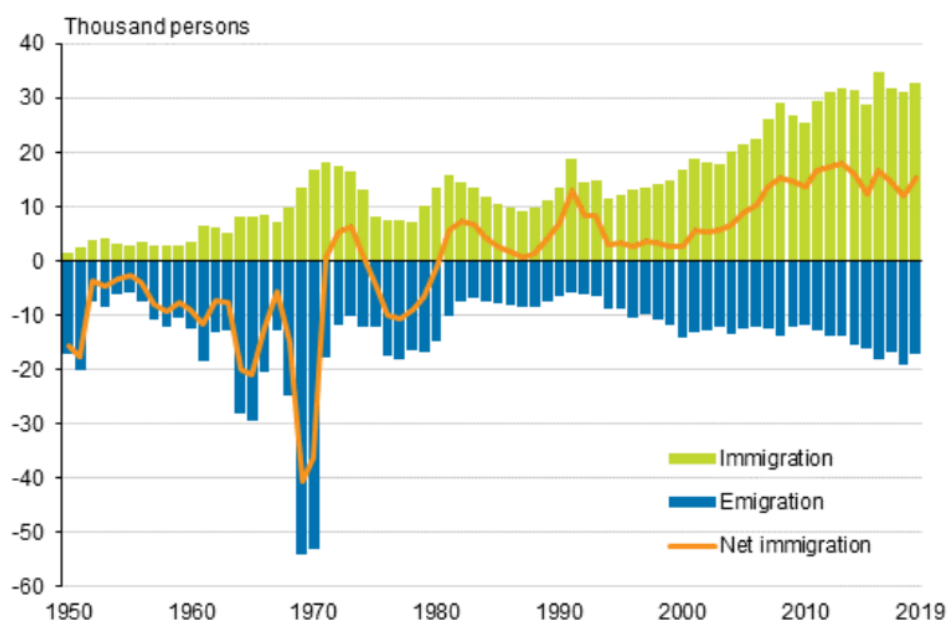
či s postupným stárnutím domácí populace. Všechno to vyvolalo veřejnou debatu o nutnosti najímání zahraničních pracovníků na finský pracovní trh. S tím, jak počet přistěhovalců v zemi narůstal byl v roce 1991 přijat nový Zákon o cizincích. Se vstupem do EU také finské zákonodárství vztahující se k imigraci ovlivnila Amsterodamská smlouva. Ta měla za úkol sjednotit imigrační a azylové politiky v členských státech unie.³⁷ Migrační politice Finska po roce 1989 je však věnován prostor ve čtvrté kapitole.

³⁷ Trianfayllidou a Gropas, *European immigration*, 124.

3 Vývoj migrace ve Finsku

Specifikem Finska je to, že nikdy nezaznamenalo nápor pracovní imigrace jako jiné západoevropské a skandinávské země, opomeneme-li výše zmíněné historické skupiny přistěhovalců, které byly ovšem zanedbatelné, co se počtu týče, vzhledem k jeho populaci. Do 90. let byla finská společnost velice homogenní.³⁸ V grafu č. 1 je sice možné vidět, že např. v období 70. let 20. století byla imigrace dokonce vyšší, než v některých letech po roce 1989, avšak je nutné si uvědomit, že se jednalo ve většině případů o navrátilivší se občany Finska, a ne o cizince jako takové. Zároveň tento graf vypovídá o masivní vlně emigrace v 70. letech.

Graf č. 1 : Vývoj migrace v rámci Finska v letech 1950 až 2019⁴⁰

První imigrační vlny v 90. letech sestávaly zejména ze čtyř větších skupin, které jmenovitě představovali Rusové (30 %), Estonci (20 %), obyvatelé bývalé Jugoslávie (10 %) a Somálci (10 %). Kulturní „dopad“ na tehdejší většinovou finskou společnost byl ovšem zanedbatelný, jelikož zhruba 70 % z nich bylo evropského původu a jejich integrace tudíž proběhla bez větších obtíží. Od roku 1989 do roku 2000 se počet přistěhovalců ve Finsku zčtyřnásobil.⁴¹

Druhá vlna, která započala na přelomu tisíciletí, již ale o něco různoroději obohatila

³⁸ Trianfayllidou a Gropas, *European immigration*, 4.

⁴⁰ “Statistics Finland: Migration”, online, 2020, https://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_en.html, (staženo 3. 5. 2021).

⁴¹ Torbjørn Skardhamar, Mikko Aaltonen a Martti Lehti, “General criminology: Immigrant crime in Norway and Finland”, *Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention*, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14043858.2014.926062> (staženo 3. 5. 2021).

finskou společnost. Imigrace začala v průběhu 90. let narůstat a mezi lety 2000 a 2010 se počet přistěhovalců zvětšil téměř o 90 %. I tak ale jejich zastoupení v populaci zůstávalo po celé zkoumané období poměrně nízké. Tuto proměnu migrace, přesněji řečeno její postupný nárůst v období po roce 2000, lze dobře vidět na grafu č. 1. Proměnilo se i složení jednotlivých migrantských skupin, ačkoliv Rusové a Estonci zůstali a dodnes nadále zůstávají dvěma nejpočetnějšími národy žijícími ve Finsku. Podíl lidí neevropského původu v rámci imigrace ale během prvního desetiletí 21. století vzrostl na 40 %.⁴² I přesto, že počet přistěhovalců ve Finsku rok od roku narůstal, jejich podíl v celkové populaci zůstával v porovnání se zbytkem skandinávských i západoevropských zemí opravdu malý. Dokazují to i tabulka č. 1 a grafy č. 2 a 3, které byly v rámci tohoto výzkumu autorem vytvořeny. Na konci zkoumaného období, tedy v roce 2010, žilo ve Finsku 5 375 276 lidí, z nichž cizinci tvořili pouhých 3,12 %, tedy přibližně 167 954 osob.

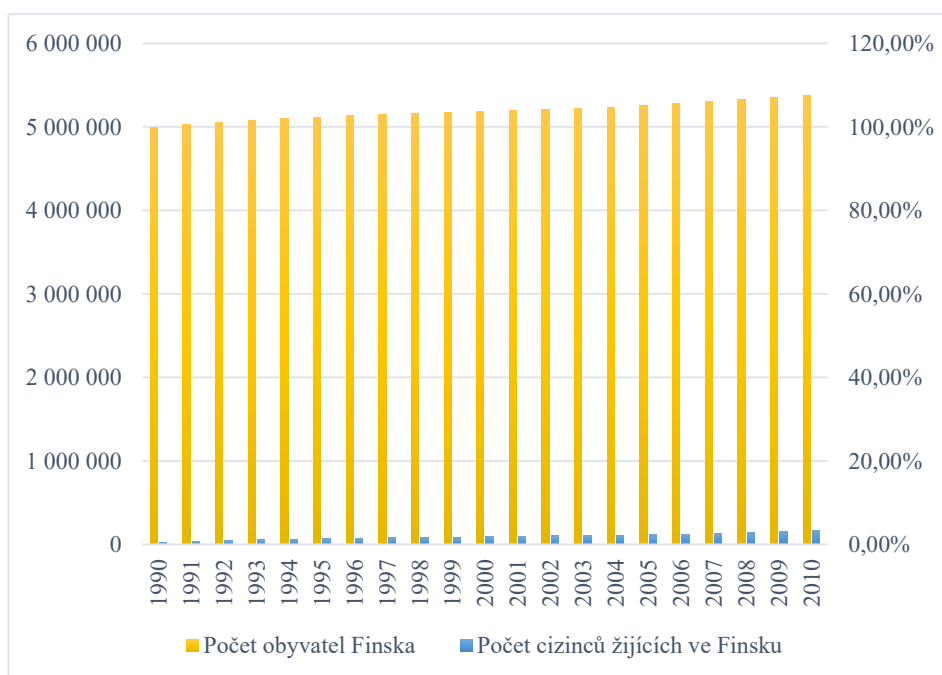
Tabulka č. 1: Proměna migrace ve Finsku v letech 1990 až 2010⁴³

Rok	Imigrace	Emigrace	Čistá imigrace	Počet obyvatel Finska	Počet cizinců žijících ve Finsku	Procentuální zastoupení cizinců ve společnosti
1990	13 558	6 477	7 081	4 998 478	26 255	0,53%
1991	19 001	5 984	13 017	5 029 002	37 579	0,75%
1992	14 554	6 055	8 499	5 054 982	46 250	0,91%
1993	14 795	6 405	8 390	5 077 912	55 587	1,09%
1994	11 611	8 672	2 939	5 098 754	62 012	1,22%
1995	12 222	8 957	3 265	5 116 826	68 566	1,34%
1996	13 294	10 587	2 707	5 132 320	73 754	1,44%
1997	13 564	9 854	3 710	5 147 349	80 600	1,57%
1998	14 192	10 817	3 375	5 159 646	85 060	1,65%
1999	14 744	11 966	2 778	5 171 302	87 680	1,70%
2000	16 895	14 311	2 584	5 181 115	91 074	1,76%
2001	18 955	13 153	5 802	5 194 901	98 577	1,90%
2002	18 113	12 891	5 222	5 206 295	103 682	1,99%
2003	17 838	12 083	5 755	5 219 732	107 003	2,05%
2004	20 333	13 656	6 677	5 236 611	108 346	2,07%
2005	21 355	12 369	8 986	5 255 580	113 852	2,17%
2006	22 451	12 107	10 344	5 276 955	121 739	2,31%
2007	26 029	12 443	13 586	5 300 484	132 708	2,50%
2008	29 114	13 657	15 457	5 326 314	143 256	2,69%
2009	26 699	12 151	14 548	5 351 427	155 705	2,91%
2010	25 636	11 905	13 731	5 375 276	167 954	3,12%

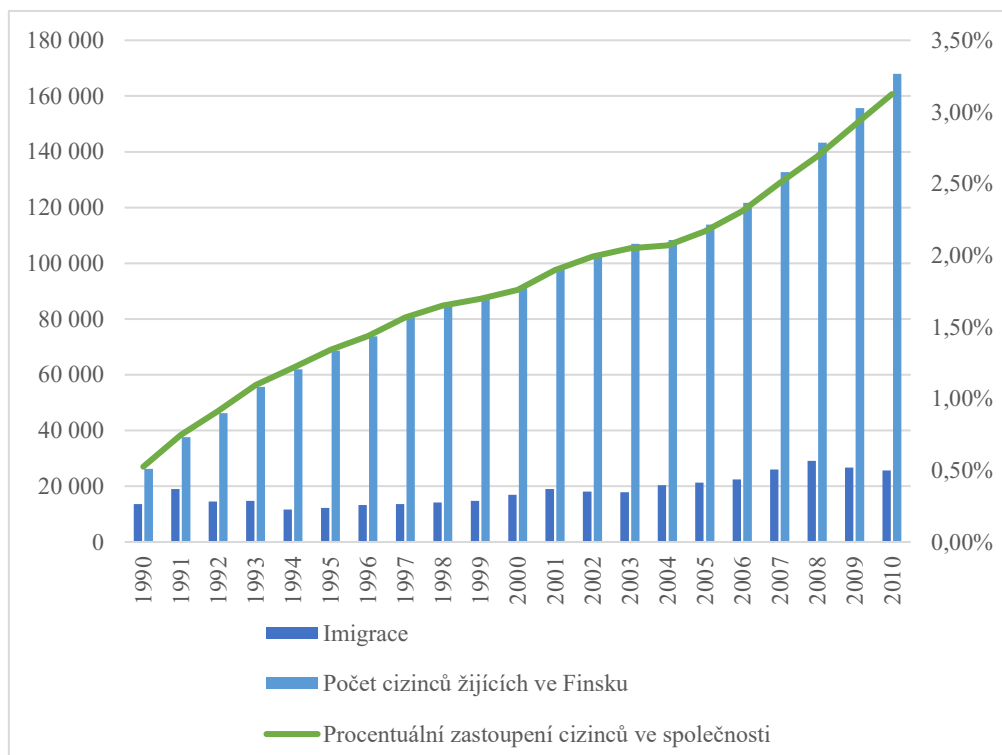
⁴² Skardhamar ed al, "General criminology: Immigrant crime in Norway and Finland".

⁴³ Tabulka vyhotovená autorem bakalářské práce na základě statistických údajů ze „Migration“, Statistics Finland, https://www.stat.fi/til/muutl/index_en.html. (staženo 19. 4. 2021)

Graf č. 2: Zastoupení cizinců vůči celkové populaci ve Finsku v letech 1990 až 2010⁴⁴

Graf č. 3 : Vývoj počtu cizinců ve Finsku v letech 1990 až 2010⁴⁵

⁴⁴ Graf vytvořený autorem bakalářské práce na základě statistických údajů ze „Migration“, Statistics Finland, online, https://www.stat.fi/til/muutl/index_en.html. (staženo 19. 4. 2021)

⁴⁵ Ibid.

3.1 Migrace v letech 1989–1999

3.1.1 Emigrace

V roce 1990 opustilo Finska 6 477 lidí. O rok později to bylo necelých 6 000. V letech 1993 a 1994 ovšem emigrace podstatně vzrostla z 6 400 na téměř 8 700 lidí, převážně Finů, ale i jiných národností.⁴⁶ Od roku 1993 po dobu následujících tří let počty osob, které z Finska odcházely, rostly. V roce 1996 opustilo Finsko již 10 600 lidí, z nichž valná většina (80 %) byli etničtí Finové mířící za nabídkami práce na západ. V roce 1997 ale emigrantů opět ubylo, když jejich počet klesl na asi 9 900. Druhá polovina 90. let by se obecně dala charakterizovat poměrně stabilní mírou emigrace, tedy okolo 10–11 000 lidí ročně.

Jednou z nejžádanějších cílových zemí emigrantů bylo po celá 90. léta 20. století Švédsko, do nějž tradičně mířila většina Finů, dále pak Norsko, Španělsko, Velká Británie, Německo, USA nebo také Dánsko. Zajímavé je to, že 25 % těchto emigrantů tvořili lidé švédské národnosti.⁴⁷ Od vstupu Finska do EU také mírně vzrostla emigrace do Belgie, kam mířili především úředníci a manažeři. Dále do Španělska, kde se usazovali lidé v důchodovém věku a v neposlední řadě také do Spojeného Království, které lákalo hlavně finské studenty.

Emigrace byla obecně v 90. letech poměrně stabilní, s výjimkou nárůstu v roce 1996 (po vstupu Finska do EU) a do určité míry poté i v roce 1999. Okolo 25 % cizinců, kteří z Finska v roce 1999 emigrovali, byli Švédové, které lákalo oživení ekonomiky v sousedním Švédsku. K jakémusi pomyslnému stropu v rámci emigrace došlo v roce 2000, kdy zemi naráz opustilo rekordních 14 311 lidí. To znamená nejvíce obyvatel v celém zkoumaném období, jak je zřejmé i z kapitoly o vývoji emigrace v letech 2000-2010 níže.⁴⁸

3.1.2 Imigrace

Mezi lety 1989 a 1991 zažilo Finsko první prudký nárůst imigrace, která zahrnovala i navrátilší se finské pracovní migranty, především ze sousedního Švédska. Jakýmsi spouštěčem tohoto novodobého přistěhovalectví do Finska ale byli imigranti a uprchlíci ze zemí bývalého Sovětského svazu, primárně z Ruska a Estonska. Velká část z nich byla zpočátku etnickými

⁴⁶ „Trends in international migration: Annual report 1996“, OECD, 95, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-1997_migr_outlook-1997-en#page94

⁴⁷ „Trends in international migration: Annual report 2000“, OECD, 174, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-2000_migr_outlook-2000-en#page171 (staženo 13. 2. 2021)

⁴⁸ „Trends in international migration: Annual report 2001“, OECD, 158, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-2001_migr_outlook-2001-en#page157 (staženo 13. 2. 2021)

Finy z Ingrie. Roku 1991 do země imigrovalo 19 001 osob, tzn. skoro o 6 000 více, než v roce 1990. V následujících několika letech byl ovšem zaznamenán pokles přistěhovalců, a to jak finských reemigrantů⁴⁹, tak i cizích státních příslušníků. V roce 1994 se počet imigrantů snížil až na 11 611. Zhruba třetina z nich (4 000) bylo finské národnosti. V tom samém roce se také snížila čistá migrace na pouhé 3 000 z přibližně 8 000 osob v roce 1993.⁵⁰

Rok 1995 naopak přinesl slabý nárůst imigrace, a to 12 200 lidí, opět se však jednalo převážně o etnické Finy. V roce 1995 tak dosáhl celkový počet cizinců v zemi 68 600, což znamená pětkrát více než v roce 1980. Nejvíce přistěhovalců stále tradičně pocházelo z Ruska (15 900), Estonska (8 400) a Švédska (7 000). Věková struktura přistěhovalců byla vůči té domorodé nižší. Odhaduje se, že 80 % z nich bylo mladších 44 let.⁵¹ V tomto období byl na hranicích zaznamenán i mírný nárůst ilegální imigrace, a to především na těch finsko-švédských, kde kontroly zdaleka nebývaly/jí tak striktní⁵², jako na finsko-ruských. Od listopadu 1997 začíná ministerstvo vnitra postupně tyto nelegální vstupy do země řešit.⁵³

Koncem roku 1996 dosahoval počet obyvatel Finska 5 132 000⁵⁴, z čehož imigranti tvořili pouhých 1,4 %. To znamená přibližně 74 000 osob.⁵⁵ V roce 1997 dorazilo do Finska na 13 600 imigrantů. Oproti původním trendům přicházejících Rusů a Švédů ubylo Estonců. To bylo dáno zlepšující se ekonomickou a společenskou situací v Estonsku. Od roku 1997 byl navíc zaznamenán i postupný nárůst obyvatel z ostatních zemí EU, jejímž členem je Finsko od roku 1995. Kromě Švédů ve Finsku pobývaly také početné skupiny Němců a Britů (okolo 2 000).⁵⁷ Dle statistik byl průměrný věk 80 % cizinců žijících ve Finsku pod 45 let, zatímco Finů bylo ve stejném věkovém segmentu jen 60 %.⁵⁸

Od roku 1998 přistěhovalců nadále rostlo, ovšem poněkud mírnějším tempem než v předchozích letech. Proporce přistěhovalců v zemi i nadále zůstávala extrémně nízká. Co se

⁴⁹ Ti, co v průběhu 20. století odcházeli za prací do zemí západní Evropy, zejména do Švédska.

⁵⁰ „Trends in international migration: Annual report 1998“, OECD, 99, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-1998_migr_outlook-1998-en#page99 (staženo 13. 2. 2021)

⁵¹ „Trends in international migration: Annual report 1997“, OECD, 95, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-1997_migr_outlook-1997-en#page94 (staženo 14. 2. 2021)

⁵² V rámci severských států mohli lidé díky omezeným hraničním kontrolám volně cestovat i před vstupem Finska do Schengenského prostoru v roce 2001.

⁵³ „Trends in international migration: Annual report 1998“, OECD, 99, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-1998_migr_outlook-1998-en#page99 (staženo 14. 2. 2021)

⁵⁴ „Population“, Statistics Finland, https://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_en.html. (staženo 15. 4. 2021)

⁵⁵ „Trends in international migration: Annual report 1998“, OECD, 99 https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-1998_migr_outlook-1998-en#page99 (staženo 15. 2. 2021)

⁵⁷ Ibid., 132.

⁵⁸ Ibid., 133.

týče národnostní skladby lidí migrujících do Finska stále dominovali tři výše zmiňované skupiny, které dohromady tvořili 47 % všech přistěhovalců žijících ve Finsku. V roce 1999 se imigrace meziročně zvýšila a přistěhovalo se asi o 550 lidí více než v předchozím roce. Kromě tradičních národnostních skupin tvořených Rusy, Švédy a Estonci byl v roce 1999 zaznamenán i nárůst počtu příchozích z USA a Spojeného Království.⁵⁹ Registrováno zde pak bylo na 87 700 cizinců, což nadále činilo zanedbatelné 1,7 % tehdejší populace.⁶⁰

3.1.3 Azyl

V roce 1993 vešel v platnost dodatek k cizineckému zákonu (*Aliens Act*), který umožnil zamítnout žádosti ze zemí, které finská vláda považovala za bezpečné. Na seznamu bezpečných zemí bylo od začátku již například Polsko, Česká republika a Slovensko. Později přibylo i Estonsko, Litva, Lotyšsko, Rusko, nebo třeba Maďarsko. V průběhu let 1994 a 1995 přijalo Finsko v každém z těchto roků zhruba 1 400 uprchlíků. Významnými oblastmi, odkud lidé do Finska v tomto období přicházeli byla Afrika, východní Evropa a Blízký východ. Počet přijímaných uprchlíků se odrážel od kvóty stanovené finským parlamentem. Limit na přijímání uprchlíků byl 500 v roce 1994 a 1 000 v roce 1995. Uvádí se, že zhruba polovina limitu těchto kvót byla vyhrazena primárně pro uprchlíky z válkou zmítané Jugoslávie. Podle statistik žilo ve Finsku v roce 1995 asi 13 000 uprchlíků.⁶¹ I přes mnoho odmítnutých žadatelů o azyl počet cizinců v zemi stále narůstal. Vláda si to postupně začala uvědomovat a bylo jednoznačné, že se do budoucna bude muset s pozvolna rostoucí mírou imigrace vypořádat a konat určitá opatření.⁶²

V roce 1996 dosáhl počet žadatelů o azyl ve Finsku 700. Drtivou většinu žádostí nyní podávali obyvatelé Somálska. Důležitým momentem pro uprchlíky bylo stanovení kvóty statusu uprchlíka finským parlamentem pro rok 1996. Její limit musel být ovšem dodatečně navýšen o více než dvojnásobek z původních 500 na 1 200, kvůli výjimečným případům, jež představovali váleční uprchlíci ze zemí bývalé Jugoslávie a Iráku. Tyto dvě skupiny představovaly 70 % všech uprchlíků, které Finsko v tomto období přijalo.⁶³ V roce 1997 ovšem

⁵⁹ „Trends in international migration: Annual report 2001“, OECD, 158, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-2001_migr_outlook-2001-en#page157. (staženo 15. 2. 2021)

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ „Trends in international migration: Annual report 1996“, OECD, 95, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-1997_migr_outlook-1997-en#page94. (staženo 14. 2. 2021)

⁶² Ibid.,

⁶³ „Trends in international migration: Annual report 1998“, OECD, 100, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-1998_migr_outlook-1998-en#page99. (staženo 15. 2. 2021)

o něco ustal příliv uprchlíků z Bosny a Hercegoviny. Imigrace z Iránu se naopak zdvojnásobila. Čtvrtou nejpočetnější skupinou přistěhovalců byli Iráčané, jejichž počet neustále přibýval.⁶⁴ Výrazně také meziročně narostl počet žadatelů o azyl a to z 970 v roce 1997 na 1 270 v roce 1998. Nejvíce žádostí bylo zaznamenáno tradičně obyvateli zemí bývalé Jugoslávie, následovaných Somálci nebo také Turky a Iráčany. Finské ministerstvo vnitra ovšem zamítlo 27,7 % žádostí.⁶⁵ Nadále totiž platilo, že parlament každoročně stanovoval onu kvótu pro cizince, kteří byli hodni statusu uprchlíka a kteří nikoliv. V roce 1998 byl limit stanoven na 600, z nichž status uprchlíka a povolení pro vstup do země získalo pouze 124 lidí. Následně byl ovšem dodatečně udělen uprchlický status i 307 osobám za účelem sloučení rodin.⁶⁶ Celkem získalo v roce 1998 status uprchlíka 958 lidí, z nichž nejvíce pocházelo z blízkého východu (482) a Afriky (349). Státy s největším zastoupením uprchlíků ve Finsku pak konkrétně byly Irák (323), Somálsko (256), Irán (142) a země bývalé Jugoslávie (55).⁶⁷

V roce 1999 zaznamenalo Finsko 3 100 žádostí o poskytnutí azylu. Tento trend pokračoval i dále. Jednou z příčin nárůstu žadatelů v tomto období bylo přistoupení Finska do EU. Nově tak začalo přitahovat pozornost občanů Slovenska a Polska, většinou romského původu. Jelikož se však jednalo o bezpečné státy, byla drtivá většina žádostí zamítnuta. Roční uprchlickou kvótu sice finský parlament navýšil mezi lety 1999 a 2000 z 650 na 700, ovšem v obou případech byl status uprchlíka přidělen dodatečně dalším lidem, aby bylo umožněno sloučení rodin. Co se uprchlíků obecně týče, ze statistik vyplývá, že většina jich na konci 90. let pocházela ze třech regionů, jimiž byly Blízký východ, Afrika a východní Evropa.⁶⁸

⁶⁴ „Trends in international migration: Annual report 1999“, OECD, 131, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-1999_migr_outlook-1999-en#page129 (staženo 15. 2. 2021)

⁶⁵ „Trends in international migration: Annual report 2000“, OECD, 174, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-2000_migr_outlook-2000-en#page171 (staženo 15. 2. 2021)

⁶⁶ Tzn. část rodiny nebo jednotlivci, kteří žili mimo území Finska, nicméně měli ve Finsku partnera či partnerku nebo rodinné příslušníky, směli požádat o vstup do země na tomto základě.

⁶⁷ „Trends in international migration: Annual report 2000“, OECD, 174, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-2000_migr_outlook-2000-en#page171 (staženo 15. 2. 2021)

⁶⁸ „Trends in international migration: Annual report 2001“, OECD, 199, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-2001_migr_outlook-2001-en#page157 (staženo 14. 2. 2021)

3.2 Vývoj migrace v letech 2000–2010

3.2.1 Emigrace

K jistému emigračnímu rekordu zkoumaného období došlo v roce 2000, kdy Finsko opustilo 14 311 lidí. Asi 10 100 z nich představovali Finové. Zbytek sestával hlavně ze Švédů, Estonců, Rusů a Američanů. Velká část Finů mířila do Švédska a Norska za prací ve zdravotnictví a sociálních službách.⁷⁰ Teprve s přelomem tisíciletí došlo k ústupu emigračního trendu, neboť imigrace převýšila emigraci z Finska. To bylo dáno růstem finské ekonomiky. Mezi lety 2000 a 2001 tak klesla emigrace o více než 8 % a v roce 2002 o zhruba 2 %. Švédsko a Norsko zůstávaly hlavními cíli vystěhovalectví. Pro nultá léta 21. století bylo charakteristické, že emigrace byla velice stabilní. Finsko v tomto období každoročně opouštělo 12–13 000 osob. V letech 2006 a 2010 směřovalo nejvíce emigrantů z Finska do Švédska, Spojeného království a USA.

3.2.2 Imigrace

V roce 2000 žilo ve Finsku 159 různých národností a počet přistěhovalců vzrostl na 91 100, na tedy přibližně 1,8 % z jeho tehdejší 5 180 000 populace. To znamená, že i nadále hostilo nejméně cizinců ze všech tehdejších členských států EU. Velkou část přistěhovalců i na počátku 21. století stále tvořili uprchlíci s nižším vzděláním než většinová finská populace. Ve společnosti tak nějakou dobu rezonovaly obavy, jaké ekonomické dopady by mohla migrace těchto osob do země vyvolat. V roce 2000 přibylo 16 900 cizinců, z nichž téměř 43 % pocházelo tradičně ze zemí bývalého SSSR.⁷¹

Od přelomu tisíciletí však byl zaznamenán prudký nárůst imigrace, o čemž svědčí i statistické údaje z konce roku 2001, kdy počet cizinců ve Finsku poprvé překročil hranici 100 000.⁷² Rusové zůstávali nejpočetnější skupinou, zatímco počet Estonců (zřejmě s plánovaným východním rozšířením EU) poklesl. Švédové nadále drželi třetí a Somálci čtvrté místo. V roce 2003 již přistěhovalci tvořili 2 % finské populace, to znamená asi 107 000 osob se zahraniční státní příslušností. Zároveň přitom došlo k poklesu imigrace, a to o přibližně 10

⁷⁰ „Trends in international migration: Annual report 2002“, OECD, 169, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-2002_migr_outlook-2002-en#page168 (staženo 15. 2. 2021)

⁷¹ Ibid., 169.

⁷² „Trends in international migration: Annual report 2003“, OECD, 189, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-2003_migr_outlook-2003-en#page191 (staženo 15. 2. 2021)

% . Mezi přistěhovalci stále dominovaly tři výše zmiňované národnosti.⁷³ V roce 2004 se do Finska se přistěhovalo přes 20 000 lidí ze zahraničí. Hlavními *pull* faktory migrace bylo slučování a zakládání rodin s osobami již ve Finsku žijícími. Humanitární migrace uprchlíků se také velkou měrou podílela na nárůstu nových přistěhovalců. Po Rusku pocházelo nejvíce osob tradičně z Estonska. Počet přistěhovaných Estonců v roce 2004 raketově vzrostl o 50 % v porovnání s rokem předchozím. Kromě toho, že byli Rusové a Estonci dvěma národy s největším zastoupením, které se ve Finsku zdržovaly v dlouhodobém horizontu, patřili také mezi nejpočetnější dočasné pracovníky a dohromady jim byla vydána zhruba třetina všech pracovních povolení. Tyto lidi lákala především sezónní práce v zemědělském sektoru a zahradnictvích.⁷⁴ V roce 2005 byl zaznamenán opětý přírůstek osob ze zahraničí, kdy přibylo skoro 21 355 cizinců. Tento trend pokračoval i v roce 2006, kdy bylo evidováno 22 451 nových cizinců. V těchto letech začal prudce vzrůstat i počet zahraničních studentů ve Finsku. V roce 2006 jich v zemi pobývalo již přibližně 9 200.⁷⁵ Tohoto roku vešly v platnost také nové dodatky k Zákonu o cizincích (*The Aliens Act*), které měly usnadnit vstup do země především těm studentům, jenž pocházeli mimo země EU a ESVO. Velká část z nich se o studium ucházela např. z Ruska nebo Číny (3 000). Rokem 2006 skončilo dvouleté přechodné období, které zpříšňovalo vydávání pracovních povolení pro občany těchto zemí. Po dalším rozšíření EU v 2007 pak Finsko plně otevřelo svůj pracovní trh i občanům Rumunska a Bulharska.

V tomto období také postupně doznívala imigrace ingrijských Finů z Ruska, kteří se v minulosti nemalou měrou podíleli na etnickém složení přistěhovalců. Nyní se počet nově přichozích pohyboval jen v řádu pár stovek.⁷⁷ V roce 2008 přírůstek nových cizinců dosáhl ve zkoumaném období absolutního maxima a to 29 100. To znamená 12 % nárůst v porovnání s rokem předchozím. Národnostní složení i zastoupení přistěhovalců ve Finsku se již v tomto období proměnilo. Nejpočetnějšími etniky byli, včetně uprchlíků, po Estoncích a Rusech Číňané, Švédové, Indové, Somálci, Poláci, Thajci a Iráčané. Koncem roku 2008 se navíc celkový počet imigrantů v zemi vyšplhal na 143 300, což znamená 2,7 % z celkové populace.⁷⁸

⁷³ „Trends in international migration: Annual report 2004“, OECD, 185, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-2004_migr_outlook-2004-en#page181 (staženo 15. 2. 2021)

⁷⁴ „International migration outlook: Annual report 2006“, OECD, 178, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2006_migr_outlook-2006-en#page180 (staženo 16. 2. 2021)

⁷⁵ „International migration outlook: Annual report 2008“, OECD, 240, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2008_migr_outlook-2008-en#page242 (staženo 16. 2. 2021)

⁷⁷ Ibid., 240.

⁷⁸ „International migration outlook: Annual report 2010“, OECD, 202, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2010_migr_outlook-2010-en#page201 (staženo 17. 2. 2021)

Po rekordních přírůstcích nových přistěhovalců v letech 2007 a 2008 ovšem v roce 2009 imigrace znatelně poklesla a přistěhovalo se již „jen“ 26 699 lidí ze zahraničí. V posledním zkoumaném roce, tedy 2010, se číslo opět o něco snížilo. Do Finska imigrovalo 25 636 osob. Tento pokles byl zřejmě způsoben ekonomickou recesí, která začala v roce 2008. Pro konec první dekády 21. století bylo v rámci migrace charakteristické, že klesl podíl žádostí o trvalý pobyt z nečlenských států EU a Evropského hospodářského prostoru. Nejvíce se snížil počet žádostí o pobyt na základě zaměstnání, a to asi o třetinu. Naopak žádosti podávané cizinci na základě slučování rodin nebo studia ve Finsku zůstaly téměř neměnné. Celkový počet obyvatel v roce 2010 dosáhl 5 375 276, z nichž cizinců bylo 167 954, tedy již zhruba 3,12 % populace (viz graf č. 3). Okolo 248 135 lidí, kteří žili v roce 2010 ve Finsku, se narodilo v zahraničí. Etničtí Finové představovali 39 % z nich a zbylých 61 % osob byli přistěhovalci.⁷⁹

3.2.3 Azyl

Největší množství žadatelů o azyl v roce 2000 pocházelo nově z Polska (1 200), Slovenska (400), zemí bývalé Jugoslávie (300), Ruska (300), nebo i České republiky (200). Finská vláda ovšem 58 % všech těchto žádostí zamítla. V tom samém roce zároveň Finsko repatriovalo 100 válečných uprchlíků ze zemí bývalé Jugoslávie, 101 Thajců, 256 Afgánců z Indie, Pákistánu a Iránu.⁸¹ V následujícím roce bylo přijato 1 857 uprchlíků, opět nejvíce ze zemí bývalé Jugoslávie, Afganistánu, Somálska a Iránu. Lidí, kterých se ve Finsku dožadovali azylu sice ubylo, nicméně mezi těmito uchazeči proporčně vzrostl podíl romského obyvatelstva pocházejícího ze zemí východní Evropy.⁸²

Roku 2004 zažádal o azyl rekordní počet jedinců, a to více než 3 900 osob. O dva roky později číslo žadatelů naopak prudce kleslo asi na 2 300 osob.⁸³ V následujícím období se jejich počet již nezvyšoval. K navýšení opět došlo až v roce 2008, kdy azyl ve Finsku hledalo zhruba 4 035 lidí. Rok 2009 přinesl další rekordní nárůst, a to 5 988 osob. Část žádostí, jež byla i jednou z příčin tohoto číselného skoku a pocházela z Bulharska, byla ve většině případů zamítnuta.

⁷⁹ „International migration outlook: Annual report 2010“, OECD, 170, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2010_migr_outlook-2010-en#page201 (staženo 17. 2. 2021)

⁸¹ „Trends in International migration: Annual report 2002“, OECD, 170, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2010_migr_outlook-2010-en#page201 (staženo 15. 2. 2021)

⁸² Trends in international migration: Annual report 2003, OECD, 190, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-2003_migr_outlook-2003-en#page191 (staženo 15. 2. 2021)

⁸³ „International migration outlook: Annual report 2008“, OECD, 240, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2008_migr_outlook-2008-en#page242 (staženo 16. 2. 2021)

Asi 87 % přijatých žadatelů dorazilo z Iráku a Somálska. Dalšími početnými azylanty byli Afghánci, Rusové a Srbové. V roce 2010 naopak počet žadatelů o azyl prudce klesl na zhruba 4 000. Nejvíce uprchlíků koncem nultých let zase směřovalo z Iráku, Demokratické republiky Kongo a Myanmaru.⁸⁴

4 Analýza proměny migrace do Finska po roce 1989

4.1 Vliv externích faktorů na migraci

Finsko se odlišuje od zbytku Skandinávie, potažmo západní Evropy, hned v několika ohledech, které ovlivnily vývoj migrace na jeho území. Po většinu své historie leželo na vzdálené periferii Evropy. Jednalo se o závislé území, které dlouhá léta ovládaly dvě cizí centra, jimiž byl nejprve Stockholm a později Petrohrad. V první polovině 20. století zažilo také občanskou válku, vyhlášení nezávislosti na Rusku a poté zde probíhaly boje druhé světové války. Dalším důležitým aspektem je to, že do 70. let 20. století se jednalo o primárně agrární stát s nehostinnými přírodními podmínkami, což jak již bylo zmiňováno, vedlo k tomu, že její vlastní obyvatelé opouštěli a nebylo zdaleka tak atraktivním (a v době studené války také ne tak snadno přístupným) cílem pro přistěhovalce, jako jiné země západní Evropy. Od 70. let zde ovšem postupně proběhly jisté strukturální změny, které Finsko přiblížily jeho skandinávským sousedům. Tyto a další okolnosti způsobily to, že imigrace do Finska začala později.⁸⁵

Proměnu migrace v 90. letech oproti předchozímu období pak vyvolala souhra více faktorů. Těmi byly jmenovitě konec studené války a s tím související rozpad Sovětského svazu v roce 1991, přistoupení Finska do Evropské rady, Evropského hospodářského prostoru, a nakonec i Evropské Unie v roce 1995. Finsko tímto upevnilo svou vazbu na západ a integrovalo se do Evropy. Všechny tyto události se staly poměrně nedávno a udály se nedlouho po sobě a nepochybně ovlivnily růst imigrace ve zkoumaném období. S tím souvisí i upravení zákonů vztahujících se k přistěhovalectví a právům občanů cizích států a celkové sladění s legislativou Evropské unie. Za tzv. *push* faktory, tedy okolnosti, které člověka vedou k emigraci či útěku ze své země, lze pak považovat třeba válku v Jugoslávii, Somálsku nebo Afganistánu. Do Finska část obyvatel těchto zemí odešla na základě humanitárních důvodů. Ač byl nárůst počtu cizinců, žadatelů o azyl i uprchlíků relativně malý, donutil finský stát zavést určitá administrativní

⁸⁴ „International migration outlook: Annual report 2010“, OECD, 2012, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2010_migr_outlook-2010-en#page201 (staženo 17. 2. 2021)

⁸⁵ Turton a Gonzáles, *Immigration in Europe*, 97.

opatření vztahující se k této problematice. Bylo potřeba vydávat nová víza a pracovní povolení a také vypracovat různé integrační programy na podporu začlenění přistěhovalců a uprchlíků do společnosti.⁸⁶

Vzhledem k tomu, že Finsko bylo několik staletí v područí dvou sousedních impérií, začalo i budování finského národa o něco později. Spíše by se tak dalo nazvat „národním státem“, nežli „státním národem“. Pro lepší pochopení lze v severském kontextu podobně charakterizovat Norsko, zatímco Švédsko a Dánsko přirovnat ke „starým“ státům Evropy. Podle některých teorií kladou mladé národy větší důraz na kulturní rozdíly než ty starší, které vycházejí hlavně z ideálů občanství vzešlých z Francouzské revoluce. Finsko je však zároveň i ukázkovým příkladem severského státu blahobytu (*Nordic Welfare State*). Tento model je založen na obecných hodnotách a právech a na rovnosti a stejnosti všech lidí žijících v dané zemi a je ve všech skandinávských státech velice podobný. Největší předností státu blahobytu je zajišťování sociálních jistot pro všechny obyvatele, bez ohledu na státní občanství. Na druhou stranu ono vynucování jednolitosti a stejnosti může vést v určitých případech k mnoha problémům.⁸⁷

Dalším charakteristickým znakem Finska v rámci analýzy imigrace je, že v kontextu západní Evropy je podíl přistěhovalců vůči Finům velmi malý. To je dáno jeho specifickým historickým vývojem a samozřejmě faktem, že nikdy nedisponovalo zámořskými koloniemi. Finsko také nikdy nezaznamenalo nápor pracovních migrantů či gastarbeiterů jako země západní Evropy. Co platí především pro 90. léta 20. století, je skutečnost, že velkou část přistěhovalců tvořili defacto finští reemigranti ze Švédska a obecně lidé s finskými kořeny (hlavně Finové z Ingrie). Od začátku 90. let až do současnosti pak také po celou dobu mezi přistěhovalci převládaly dvě dominantní skupiny, jimiž byli Estonci a Rusové. Dlouhodobě toto platilo i o Švédech. Logicky se jedná o geograficky i kulturně blízké národy.

V grafu č. 4, který zohledňuje zastoupení přistěhovalců ve společnosti, lze dobře vidět srovnání Finska se třemi dalšími státy Skandinávie. Švédsko, které má ze všech čtyř zemí i nejvíce obyvatel, s velkým odstupem vede v počtu imigrantů. Následuje jej Norsko a Dánsko. Finsko je se svým minimálním procentuálním zastoupením přistěhovalců na posledním místě. To jen dokládá, že imigrace do Finska započala výrazně později v porovnání se zeměmi tohoto regionu. Bylo to do určité míry způsobeno zahraničněpolitickou situací Finska během studené války, jeho periferní polohou a možná i faktem, že většina společnosti hovoří finsky, jakožto velmi odlišným neindoevropským jazykem. Onu proměnu migrace ve zkoumaném období lze

⁸⁶ Turton a Gonzáles, *Immigration in Europe*, 101.

⁸⁷ *Ibid.*, 98.

spatřovat také v jisté „reorientaci“ migračních toků v regionu. Zatímco Finové velkou část 20. století v hojných počtech emigrovali do/ze sousedního Švédska (případně Norska), od 90. let 20. století do Finska začali migrovat lidé z kulturně velmi odlišných částí světa.⁸⁸ To s přibývajícím počtem imigrantů přispělo a nadále přispívá k větší multikulturalitě. Zásadní proměnu migrace je tak možné vypořádat i v etnickém pluralismu a postupném nárůstu počtu lidí pocházejících z neevropského prostředí (především muslimů), jelikož do roku 1989 bylo Finsko majoritně homogenní společností.

Pro Finsko je také charakteristický poměrně vysoký podíl přistěhovalců, kteří jsou v manželském svazku s osobou finské národnosti, což znamená, že se sem přivdali či přiznali. Dalším specifickým znakem země je i velmi nízký podíl nelegálních imigrantů, k čemuž Finsko předurčuje jeho geografická poloha. Na západě i jihu jej ohraničuje Baltské moře. Na severu a severozápadě se sice nachází pozemní vnitro-unijní hranice se Švédskem, jedná se ovšem o poměrně odlehlou a řídko osídlenou subarktickou oblast. Nabízí se tak již jen východní hranice s Ruskou federací, která však tradičně byla a nadále zůstává z obou stran přísně střežená.⁸⁹

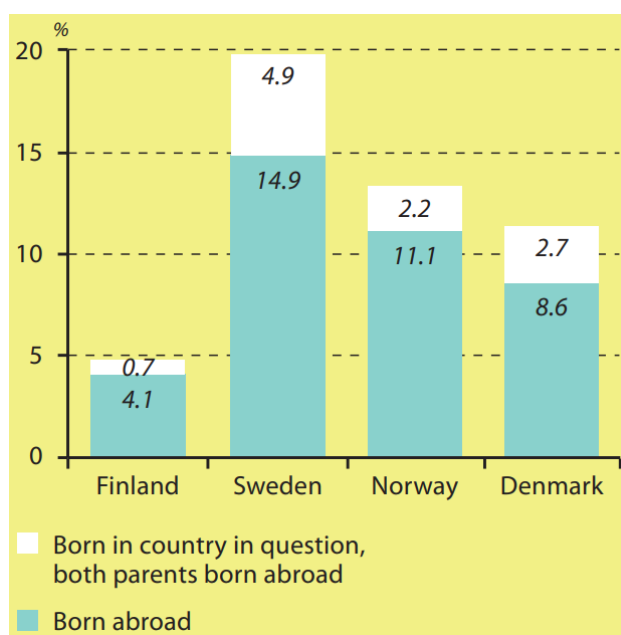
Proměnu migrace ve zkoumaném období lze tedy dále vypořádat v tom, že teprve od 90. let 20. století se zde objevily skupiny imigrantů, kterým do té doby nebylo umožněno z jejich domovského státu vycestovat. To platí především pro dvě nejpočetnější etnika – Rusy a Estonce. Zcela novým migračním trendem, který se objevil až po pádu železné opony, je také pracovní a uprchlická migrace. S tím souvisí i příchod rodinných příslušníků, zejména manželek a dětí imigrantů ve již Finsku usazených. Opět se jedná o nový migrační trend, který se zde před rokem 1989 v takovéto míře neobjevoval. Jak již bylo v úvodu zmiňováno, imigrační vlna obecně se Finska dotkla až v období, kterým se tato práce zabývá. Nárůst imigrace navíc nebyl plánován, ani předpokládán, tudíž i proto musel finský stát reagovat a upravit svou imigrační politiku.⁹⁰

⁸⁸ Anna Karlsdóttir, „State of nordic region 2018: Immigration and integration edition“, <https://nordicwelfare.org/wp-content/uploads/2018/03/State-of-the-Nordic-Region-2018-Immigration.pdf> (staženo 3. 5. 2021)

⁸⁹ Turton a Gonzáles, *Immigration in Europe*, 101.

⁹⁰ Tuomas Martikainen, „Religion, migration, settlement: Reflections on post-1990 immigration to Finland“, in *International studies in religion and society*, (University of Ottawa, 2013), 1–4.

Graf č. 4 : Zastoupení cizinců v severských společnostech v roce 2011⁹¹

4.2 Vliv imigračních politik na migraci

V roce 1991 nahradil nový Zákon o cizincích (*Aliens Act / Ulkomaalaislaki*) předchozí nedostačující a zastaralý zákon z roku 1983, který byl zmiňován již v kapitole č. 2.4. Když navíc v roce 1999 vstoupila v platnost Amsterdamská smlouva, začal proces sjednocování imigračních a azylových politik ve všech členských státech Evropské unie.⁹² To mělo samozřejmě dopad i na finskou imigrační legislativu. Roku 2004 byla přijata reforma Zákona o cizincích.⁹³ Ta určovala pravidla pro udělení dlouhodobého pobytu cizinců na území Finska. Klíčovou změnou byla možnost zažádat o trvalý pobyt na základě přechodného pobytu, kdy cizinec musel ve Finsku nejprve po dobu minimálně dvou let nepřerušovaně žít. Poté bylo možné žadateli přidělit, nebo naopak odeprít povolení k trvalému pobytu. Pokud by neměl žadatel čistý trestní rejstřík, úřady by mu nevyhověly a jeho žádost automaticky zamítly. Žádosti o trvalém pobytu mohou být vydávány místními policejními orgány. I přesto, že policie nevyhoví a žádost z jakéhokoliv důvodu zamítne, lze ji doručit Finské imigrační službě (*Finnish Immigration Service / Maahanmuuttovirasto*), která má v tomto případě poslední slovo. Obdržení povolení k trvalému pobytu je nezbytnou podmínkou k přístupu k finskému sociálnímu zabezpečení a sociálním službám. Udělení práva na získání těchto výhod tedy záleží

⁹¹ „Government resolution on the future of migration: 2020 Strategy“, Ministry of the interior, 2020, 6, https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CERD/Shared%20Documents/FIN/INT_CERD_ADR_FIN_22740_E.pdf (staženo 29. 4. 2021)

⁹² „Amsterdam treaty“, European parliament, <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-amsterdam>. (staženo 3. 5. 2021)

⁹³ K tomuto zákonu byly v roce 2010 vydány poslední dodatky.

spíše na trvalém pobytu osoby než na jejím státním občanství. Plný přístup ke všem sociálním službám ovšem získá jen ten, kdo má ve Finsku uzavřenou pracovní smlouvu na dobu 2 a více let. Lze profitovat z části sociálních výhod, i pokud má dotyčná osoba se zaměstnavatelem kratší pracovní poměr, ovšem pouze v případě, že se jedná o kontrakt uzavřený minimálně na 4 měsíce.⁹⁴ Povolení k trvalému pobytu může být uděleno dále také z humanitárních důvodů uprchlíkům, osobám majícím ve Finsku členy rodiny, zahraničním pracovníkům nebo třeba studentům.⁹⁵

Roku 2006 proběhla nová reforma finské migrační politiky. I ona opět cílila především na osoby z nečlenských států EU a ESVO. Důraz byl kladen na podporu pracovní migrace, integrace a na zjednodušení procesu stanovování uprchlických kvót.⁹⁶ V rámci mezinárodní spolupráce se finská vláda zavázala bojovat proti obchodování s lidmi a jeho obětím nabídla humanitární pomoc a povolení k pobytu.

Se stárnutím domácí populace a obavy z nedostatku pracovních sil vláda počínaje rokem 2007 začala v rámci své migrační politiky implementovat program na podporu pracovní migrace ze zahraničí. Novinkou byla například užší spolupráce se sousedními zeměmi v rámci propagace pracovní mobility pro jejich občany. Podobné programy či imigrační legislativa zde před rokem 1989 existovaly jen ve velmi omezené formě. Ve zkoumaném období ale bylo zapotřebí začít tyto věci řešit a přizpůsobit se narůstající míře přistěhovalců. Úspěšná integrace imigrantů do společnosti a trhu práce byla tudíž důležitá nejen pro dobro jich samotných, ale také užitečná pro správný chod státu. Přistěhovalci byli a nadále jsou vládou vnímáni jako jakési oživení, popřípadě něco, co do budoucna podnítl ekonomický pokrok.

Finská imigrační služba byla ovšem dlouhodobě kritizována za zdlouhavé a pomalé vyřizování žádostí cizinců o trvalý pobyt. V roce 2010 tak došlo k modernizaci celého systému a proces zpracovávání žádostí i jejich konečné vyhodnocování se přesunuly zásluhou Ministerstva vnitra do elektronické podoby. Důvody drtivé většiny žadatelů o povolení k trvalému pobytu byly rodinné vazby, práce a studium. V roce 2011 pro představu Finsko obdrželo 23 664 žádostí o trvalý pobyt, z nichž 17 683 z nich bylo vyhověno. Vzhledem k nízké míře přistěhovalců do země se počet žadatelů o trvalý pobyt za rok výrazně neměnil.⁹⁷

Od roku 2008 za záležitosti spjaté s imigrací zodpovídá Ministerstvo práce a

⁹⁴ Trianfayllidou a Gropas, *European immigration*, 124.

⁹⁵ *Ibid.*, 125.

⁹⁶ „International migration outlook: Annual report 2007“, OECD, 244, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2007_migr_outlook-2007-en#page246 (staženo 16. 2. 2021)

⁹⁷ *Ibid.*

hospodářství. O výběru uprchlíků, kteří budou přijati na území Finska, zase rozhoduje Imigrační služba. Stanovování uprchlických kvót probíhá každoročně a schvaluje se v rámci státního rozpočtu. Ministerstvo práce a hospodářství ve spolupráci s Ministerstvy zahraničí a vnitra každý rok předkládají vládě návrhy týkající se regionálního přidělování těchto uprchlických kvót.⁹⁸

4.3 Vliv integračních politik na migraci

Integrace přistěhovalců do většinové společnosti je součástí proaktivní finské imigrační a integrační politiky a je považována za nezbytnou. Zároveň je však kladen důraz na to, aby byla zachována rovnost všech bez ohledu na etnickou příslušnost – vlastní kultura a jazyk cizince jsou finskou vládou vnímány jako hodnotné prvky.¹⁰² Jak již ale bylo zmiňováno, finská společnost byla dlouhodobě tradičně homogenní.

Integrační program vychází z oficiálního integračního zákona z roku 1999, jenž byl v průběhu let upraven a doplněn o různé dodatky. Klade si za cíl podporovat integraci cizinců a jejich rodin, zabránit jejich diskriminaci na všech úrovních a také usiluje o udržení dobrých vztahů mezi jednotlivými etnickými skupinami žijícími ve Finsku. Služby, které mají zaručit snazší začlenění přistěhovalců do společnosti zahrnují např. šíření povědomí o finské kultuře a fungování společnosti, poskytování kurzů finštiny nebo švédštiny, různá školení a tréninky za účelem lepší konkurenceschopnosti na trhu práce, poskytnutí či rozšíření vzdělání a celkově podpora budoucí seberealizace a samostatnosti. Integrační plán trvá zpravidla 3 roky od vstupu na území Finska. Může být ovšem dodatečně rozšířen o další 2 roky.¹⁰³

V rámci tohoto plánu se také počítá s finanční podporou, tzv. „integrační asistencí“. Aby mohl imigrant čerpat tuto podporu, musí v průběhu integračního období průběžně podávat zprávy o svém progresu.¹⁰⁴ Tyto snahy o začlenění cizinců do finské společnosti, prosazování rovnosti a svobody všech, defacto poskytování základních potřeb, školení a jakýsi sociální blahobyt jsou klíčovými rysy finské imigrační a integrační politiky. To jsou aspekty, kterými se vyznačuje severský *welfare state*. Model tohoto sociálního státu, který je podobný ve všech skandinávských zemích, je považován za jakýsi vzor pro řadu dalších zemí. Idea státu

⁹⁸ „International migration outlook: Annual report 2007“, OECD, 244, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2007_migr_outlook-2007-en#page246 (staženo 16. 2. 2021)

⁹⁸ Ibid.

¹⁰² Anna Łobodzińska, „Immigrants and immigration policy in ageing Finland“, *Bulletin of geography.: Socio-economic series.*, 2011, 52.

¹⁰³ *Finnish integration act*, 2 (2010).

¹⁰⁴ Ibid., 3.

blahobytu spočívá v rovných právech a příležitostech pro všechny obyvatele. Vláda přitom ale musí vynaložit obrovské úsilí, aby snížila ekonomické nerovnosti mezi nimi. I to je důvodem, proč si takovéto bohaté a propracované sociální zákonodárství může dovolit jen pár zemí na světě. Co všechny severské státy¹⁰⁵ spojuje a co bylo předpokladem vzniku tohoto modelu, je relativně nízký počet obyvatel, kteří jsou ochotni platit vysoké daně. Zároveň však v těchto zemích platí zásady všeobecné otevřenosti, transparentnosti demokracie a svobody projevu a tamní obyvatelé tak plně důvěřují vládě.¹⁰⁶ To rozhodně může být *pull* faktorem pro určitou část lidí mířících do Finska a lze proto očekávat růst imigrace i do budoucna¹⁰⁷

V roce 2006 byly vydány dodatky k Integračnímu zákonu (*The Integration Act*), které byly zaměřené na zefektivnění státní integrační služby a měly napomoci snazší a rychlejší integraci přistěhovalců ve Finsku.

Dle mezinárodní studie MIPEX¹⁰⁸ z roku 2010, která srovnávala úspěšnost imigračních politik 31 vyspělých států, se Finsko umístilo na 4. příčce za Švédskem, Portugalskem a Kanadou. Z této studie vyšlo najevo, že silné stránky Finska spočívají v prosazování přístupu ke vzdělání pro přistěhovalce, snaze zapojit je do trhu práce a politického života a důsledném omezování jejich diskriminace. Kritiku naopak sklidilo třeba za složitý proces získávání finského státního občanství. V evropském kontextu ovšem bylo obecně hodnoceno nadprůměrně.¹⁰⁹

Integrační (stejně jako imigrační) politiky Finska vznikly či byly upraveny na základě postupně rostoucí imigrace do země ve zkoumaném období. Obdobné politiky zde do té doby fungovaly jen ve velmi omezené míře. V rámci proměny migrace po roce 1989 bylo nastartováno těchto vládou dotovaných programů, které stojí na prosazování rovnosti a stejnosti všech obyvatel a bohatém sociálním zabezpečení a službách, klíčové a bylo nepochybně jednou z příčin pokračujícího nárůstu imigrace v dalších letech.

V minulosti bylo v rámci integračních politik finského státu usilováno o to, aby byli přistěhovalci, uprchlíci i žadatelé o azyl za účelem snazší integrace záměrně stěhováni rovnoměrně na území celého Finska, a zamezilo se tak jejich hromadění pouze ve velkých městech, ve snaze předejít vzniku ghett a vylidňování venkova. Co se vnitřní migrace týče (té

¹⁰⁵ Severskými státy se rozumí Finsko, Švédsko, Norsko, Island, Dánsko, Faerské ostrovy a Grónsko.

¹⁰⁶ „Nordic co-operation“, Social policy and welfare, <https://www.norden.org/en/information/social-policy-and-welfare>. (staženo 3. 5. 2021)

¹⁰⁷ Łobodzińska, „Immigrants and immigration policy in ageing Finland“, 52.

¹⁰⁸ Migration integration index – vyhotovený British Councilem a skupinou Migration policy group

¹⁰⁹ „Annual report on immigration 2010“, Ministry of the Interior, 14, <https://migri.fi/documents/5202425/6169001/2010+Annual+report+on+immigration+%28en%29> (staženo 17. 4. 2021)

v rámci Finska), je totiž trendem, že jak příslušníci finské národnosti, tak cizinci, migrují spíše do měst.¹¹¹ Valná většina z nich se usadila v Helsinkách a jejich blízkém okolí. I přesto, že podíl přistěhovalců je ve finské společnosti zanedbatelný, v některých oblastech tvoří vzhledem k nerovnoměrnému rozmístění již poměrně vysoké procento. Dle statistických údajů z roku 2009 např. žilo okolo 27 % všech cizinců právě v hlavním městě. V metropolitní oblasti Helsinek, jež zahrnuje včetně jich samotných i okolní předměstí jako třeba Espoo, Vantaa nebo Kauniainen, pak bylo koncentrováno více než 44 % všech přistěhovalců. Z toho vyplývá, že tato lokalita, která je i jedním z nejhustěji zalidněných míst ve Finsku, se vyznačuje největší mírou multikulturality a vzhledem k většímu množství příležitostí a služeb, jimiž oplývá, také logicky přitahuje nejvíce přistěhovalců. Mezi další hlavní cíle imigrantů patří třeba Turku nebo Tampere. Specifické jsou pak Alandské ostrovy, autonomní švédsko-jazyčná oblast, a Ostrobotnie na západním pobřeží Finska. Oba tyto regiony jsou obývány převážně švédskou menšinou.

4.4 Vliv naturalizačních politik na migraci

Základním parametrem pro získání finského státního občanství je princip dědičnosti, tzv. *ius sanguinis* (jinými slovy to, že se člověk narodí finským rodičům). To platí i v případě, kdy se dítě narodí v zahraničí – pokud je alespoň jeden z rodičů Fin, získává potomek automaticky finské občanství. Naopak dítě, které se narodí na území Finska, ale jeho rodiče nejsou státními občany, na občanství nárok nemá. Jistou výjimku představují děti, jež jsou bez jakékoliv státní příslušnosti a hrozil by jim tzv. *apatridismus*.^{112 113}

Další kritéria pro získání finského občanství stanovuje Finský zákon o státní příslušnosti. Očekává se, že žadatel dostatečně ovládá finský či švédský jazyk, tedy jak v ústním, tak psaném projevu. Cizinec musí dále pobývat na území Finska po dobu šesti let a jeho příjmy musí dosahovat určitého standardu, aby se uživil a zajistil si bydlení, než fakticky zažádá o občanství. Pro uprchlíky a osoby bez státní příslušnosti platí speciální pravidla a doba, po které mohou zažádat o naturalizaci je o něco kratší. Cizinci, kteří jsou v manželském svazku s osobou finské státní příslušnosti, mají právo na občanství po pěti letech života strávených ve Finsku. Tito lidé však musí prokázat, že žili společně, a to přinejmenším po dobu tří let.¹¹⁴

¹¹¹ „Finland’s migration gain from persons with foreign background”, Statistics Finland, http://www.stat.fi/til/muutl/2019/02/muutl_2019_02_2020-12-21_tie_001_en.html. (staženo 3. 5. 2021)

¹¹² Stav, při němž osoba nepřísluší k žádnému státu a hrozí jí tak mezinárodněprávní bezdomovectví.

¹¹³ Triantafyllidou a Gropas, *European immigration*, 125.

¹¹⁴ *Ibid.*

Zákon o státní příslušnosti také zvýhodňuje osoby, jež byly v minulosti občany Finska a dále občany severských zemí. Oběma skupinám zaručuje získání státní příslušnosti po dvou letech strávených nepřerušeně ve Finsku. Zvláštní status pak mají ingrijští Finové, kteří sice jakožto krajané mohou legálně žít na území Finska, avšak automaticky jim nenáleží právo na státní občanství.¹¹⁵

Pravidla pro uplatňování finského občanství ovšem nejsou vždy jednoznačná a i přesto, že cizinec splňuje kritéria, orgány mohou jeho žádost zamítnout. Lze říct, že pouze děti, které byly osvojeny finskými rodiči, občané severských zemí anebo mladí lidé ve věku 18 až 23 let, kteří žili ve Finsku po dobu deseti let, mají absolutní právo na finské občanství. Od roku 2003 je ve Finsku možné také uplatňovat nárok na dvojí občanství, což v praxi znamená, že cizinec se při přijetí nového občanství nemusí vzdávat toho původního.¹¹⁶ Na konci roku 2010 zde žilo asi 54 912 lidí, kteří si ponechali své původní a zároveň nabyli finské občanství. Nejvíce dvojími občanstvími disponovali Rusové, Švédové a Američané. Ve statistikách jsou pak tito lidé uváděni jako občané Finska.¹¹⁷

Nabýt finské státní občanství není pro přistěhovalce snadné, ba naopak. Kromě toho se jedná i o poměrně nákladný a zdoluhavý byrokratický proces. Zvýhodnění jsou jen občané dalších severských zemí a lidé, kteří v minulosti bývali státními příslušníci Finska. Na druhou stranu nejde o tak zásadní či rozhodující věc. Pro imigranty je z hlediska života ve Finsku mnohem důležitější získat trvalý a pracovní pobyt. Je však zřejmé, že vzhledem ke všem výše zmiňovaným požadavkům, stát v tomto ohledu usiluje o jistou restrikcii nabývání finského občanství. Nejvíce lidí, kteří v roce 2010 obdrželi finské občanství pocházelo z Ruska (1 925), Estonska (243), Iránu (137), Turecka (132) a Somálska (131).¹¹⁸

4.5 Motivy přistěhovalectví

Existuje více důvodů, které lákaly/jí přistěhovalce právě do Finska. Motivy imigrace se různily na základě národností cizinců a prostředí, z něhož tito lidé pocházeli. Mezi hlavní *pull* faktory samozřejmě patří to, že Finsko je velmi bezpečná, vyspělá, moderní a pokroková země a stát blahobytu v jednom, která si zakládá na inkluzi imigrantů. Hlavní důvody, které stály za

¹¹⁵ *Finland's Nationality Act*, 4 (2010)

¹¹⁶ Trianfayllidou a Gropas, *European immigration*, 126.

¹¹⁷ „Annual report on immigration 2010“, Ministry of the Interior 4, <https://migri.fi/documents/5202425/6169001/2010+Annual+report+on+immigration+%28en%29> (staženo 17. 4. 2021)

¹¹⁸ „Appendix table 2. Citizenships granted according to country of previous citizenship 2009-2010“, Statistics Finland, https://www.stat.fi/til/kans/2010/kans_2010_2011-05-10_tau_001_en.html (staženo 3. 5. 2021)

proměnou migrace (objevily se nově až v průběhu zkoumaného období) a které ovlivnily přistěhovalectví byly v roce 2010 studium (25 %), práce (17 %) a manželství (31 %). Nejtypičtější byla kombinace finský ženich a nevěsta cizinka. Zajímavé je, že v 90. letech tomu bylo naopak. V roce 2010 pro představu tvořily smíšené rodiny 4,2 % všech rodin ve Finsku.¹¹⁹ Tyto a další motivy platí především pro příchozí z Ruska, Estonska, Švédska, Velké Británie nebo Německa.

Iráčané, Somálci, Bosňáci, Vietnamci a další naopak přišli v drtivé většině případů z humanitárních důvodů (10 %).^{120 121} Jelikož je valná část lidí pocházejících z těchto zemí spíše uprchlíky a žadateli o azyl nežli lidmi hledajícími ve Finsku práci, do určité míry to vysvětluje vyšší míru jejich nezaměstnanosti (obecně vzato všech, kdož pocházejí ze zemí jiných, než jsou USA, Kanada, Velká Británie nebo členské státy EU).¹²²

Mezera v zaměstnanosti mezi jednotlivými skupinami přistěhovalců zde existovala dlouhodobě. Kupříkladu Estonci nebo Britové žijící ve Finsku vykazovali hodnoty srovnatelné s domácí populací. Na druhou stranu více než polovina Somálců a 61 % Iráčanů byla v roce 2008 nezaměstnaná. Ze statistik vyplývá, že zhruba jen polovina přistěhovalců v produktivním věku (15–64 let) měla v roce 2008 stálé zaměstnání. Nejvyšší míra nezaměstnanosti pak byla pozorována u somálských a iráckých žen, jež byly pravděpodobně nuceny zůstat doma a starat se o chod domácnosti.¹²³ Hlavními příčinami neschopnosti části přistěhovalců nalézt si práci byly jazyková bariéra, nedostatečná výše vzdělání a kvalifikace ze zahraničí, ale také možná diskriminace a předsudky ze strany potenciálních zaměstnavatelů. Kvalifikovaní imigranti, kteří i přes své vyšší vzdělání nedokázali najít ve Finsku zaměstnání, po určité době obvykle odešli do jiných vyspělých zemí.¹²⁴

S tím do určité míry také souvisí poměrně nový fenomén či migrační trend, který se v průběhu nultých let 21. století začal objevovat v globálním měřítku a který se týkal i Finska. Řeč je o jakési migrační mobilitě. Ta souvisí i s technologickými inovacemi, snižujícími se náklady na cestování, či např. lepší informovaností díky internetu. To mohlo do určité míry přispět

¹¹⁹ „Annual report on immigration 2010“, Ministry of the Interior 5, <https://migri.fi/documents/5202425/6169001/2010+Annual+report+on+immigration+%28en%29> (staženo 17. 4. 2021)

¹²⁰ Łobodzińska, “Immigrants and immigration policy in ageing Finland”, 50.

¹²¹ „Annual report on immigration 2010“, Ministry of the Interior 8, <https://migri.fi/documents/5202425/6169001/2010+Annual+report+on+immigration+%28en%29> (staženo 17. 4. 2021)

¹²² „Trends in international migration: Annual report 2000“, OECD, 176, https://read.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/trends-in-international-migration-2000_migr_outlook-2000-en#page171 (staženo 15. 2. 2021)

¹²³ Łobodzińska, “Immigrants and immigration policy in ageing Finland”, 51.

¹²⁴ Ibid.

k proměně migrace ve Finsku. Volný pohyb osob navíc bez větších problémů umožňuje třeba EU občanům svých členských států. Ve zkoumaném období se Unie rozrostla třikrát, a tudíž Finsko otevřela lidem nových členských států. To souvisí s pracovními možnostmi a studiem ve Finsku. Nutnost zařídit si povolení k pobytu v zemi se ovšem nevztahuje pouze na občany severských států. Ostatní, tedy i občané EU, musí toto povolení mít.¹²⁵

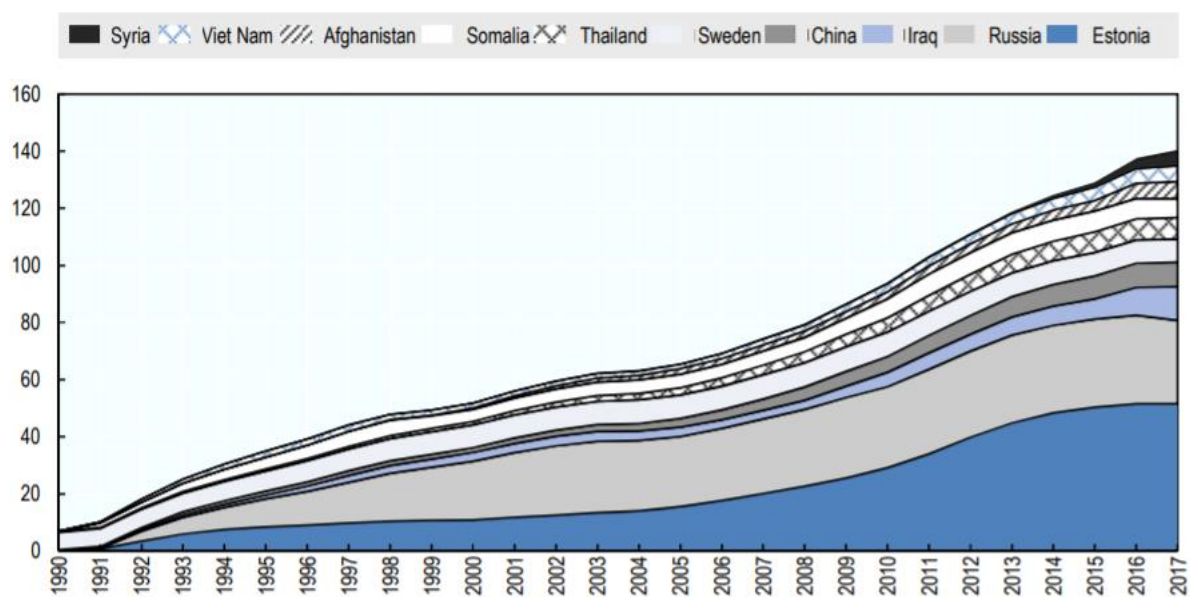
Z grafu č. 5 lze vyčíst, z jakých států pocházely nejpočetnější skupiny lidí ve zkoumaném období, tj. od začátku 90. let. Můžeme si všimnout, že po celou dobu převládalo přistěhovalectví z evropských zemí. Počátkem zkoumaného období přicházelo do Finska také jen velmi malé množství cizinců. Jednalo se hlavně o navrátníky ze Švédska, etnické Finy z Ingrie a šlo také o migraci Estonců a Rusů, do určité míry za účelem uzavření manželského sňatku s osobou finské státní příslušnosti. Později se objevili také uprchlíci a žadatelé o azyl, kteří prchali z oblastí zmítaných válečnými konflikty či občanskou válkou. Řeč je především o občanech států bývalé Jugoslávie, Somálcích, Iráčanech, Afgáncích a v poslední době také Syřanech. Tím, jak se do Finska tito lidé dostávali, přicházeli za nimi zanedlouho poté i jejich rodinní příslušníci v rámci slučování rodin.¹²⁷ Růst finské ekonomiky, nedostatek pracovních sil a také již výše zmiňovaná obava ze stárnutí domácí populace nastartovaly v 90. letech veřejnou debatu o potřebě nabírání více pracovníků ze zahraničí.¹²⁸ Tyto okolnosti lze považovat za vnější i vnitřní faktory, které přispěly k proměně migrace po roce 1989.

¹²⁵ „Annual report on immigration 2010“, Ministry of the Interior 8, <https://migri.fi/documents/5202425/6169001/2010+Annual+report+on+immigration+%28en%29> (staženo 17. 4. 2021)

¹²⁷ Turton a Gonzáles, *Immigration in Europe*, 102.

¹²⁸ Trianfayllidou a Gropas, *European immigration*, 124.

Graf č. 5 : Vývoj počtu imigrantů v tisících včetně země jejich původu v letech 1990 až 2017¹²⁹

¹²⁹ „Migration”, Statistics Finland, https://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_en.html, (staženo 3. 5. 2021).

Závěr

Finsko bylo po většinu své historie zemí emigrantů a poválečná vlna imigrace se mu prakticky vyhnula. Až s pádem železné opony, následnou globalizací a integrací do západoevropských struktur v 90. letech 20. století postupně začalo lákat imigranty z jiných zemí. Proměna migrace ve zkoumaném období oproti období před rokem 1989 má hned několik podob.

První spočívá v tom, že i přesto, že počet přistěhovalců ve Finsku rok od roku narůstal, zůstával jejich podíl vůči většinové finské populaci extrémně nízký. Na konci zkoumaného období stále tvořili jen něco málo přes 3 % z celkové populace. To je dáno opožděným nástupem přistěhovalectví vlivem zahraničněpolitické situace Finska v době studené války. Další dimenzí proměny je pokles emigrace na přelomu tisíciletí a prudký nárůst imigrace v nultých letech 21. století.

Za vnější faktory, které vyvolaly proměnu migrace ve zkoumaném období lze považovat konec studené války, rozpad SSSR, vstup Finska do EU či nepokoje a občanské války na Balkáně, blízkém východě a Africe. Tyto události, představující *push* faktory, zapříčinily nárůst imigrace do Finska a přispěly k etnickému pluralismu v zemi. To mělo dopad na do té doby homogenní finskou společnost. Kvůli obavám ze stárnutí domácí populace ovšem vnímala finská vláda přistěhovalce jako jakési oživení a jejich integraci pokládala za nezbytnou.

Další proměna pozorovaná ve zkoumaném období spočívá také v určité reorientaci migračních trendů. Před rokem 1989 migrovali Finové zejména do/ze sousedního Švédska. Od 90. let 20. století do Finska naopak začali postupně migrovat lidé z kulturně bližších i vzdálenějších oblastí světa. Mezi přistěhovalci dominovali především Rusové, Estonci, Švédové, Somálci, Iráčané, Afghánci, občané států bývalé Jugoslávie a další. Specifickou skupinou pak byli finští krajané z Ingrie. Proměna migrace je patrná už jen v tom, že před rokem 1989 se zde tyto osoby s migračním původem, až na pár výjimek, prakticky nevyskytovaly.

Migrace se však proměňovala nejenom v důsledku externích vlivů, ale také díky *pull* faktorům, kterými Finsko migraci přitahovalo. V souvislosti s rostoucí mírou imigrace tak proběhla například novelizace Imigračního a Integračního zákona a byly zavedeny různé programy na podporu pracovní migrace, či začleňování přistěhovalců do společnosti. Jejich podoba souvisí s tím, že Finsko je ukázkovým příkladem severského státu blahobytu a snaží se zajistit rovné příležitosti a výhody pro všechny obyvatele, bez ohledu na státní příslušnost. Disponovat finským státním občanstvím tudíž není pro imigranty tak zásadní. Finský *welfare state* tak představuje jeden ze zásadních *pull* faktorů imigrace.

Motivy přistěhovalectví se pak různí na základě konkrétních národností cizinců a prostředí, z něhož tito lidé pocházeli. Hlavními důvody imigrace do Finska ve zkoumaném období byly jmenovitě především uzavření manželství s osobou finské národnosti, práce, studium nebo sloučení rodin. Finsko je nicméně bezpečnou, vyspělou a liberální zemí, která prosazuje inkluzi přistěhovalců, a tudíž nepochybně poutá pozornost lidí rozličných profesí a společenského postavení.

Summary

Throughout its history, Finland has been an emigrant country and avoided the post-war immigration. Although the fall of the Iron Curtain, subsequent globalization and integration of Finland into Western European structures in the 1990s caused gradual attraction to immigrants from foreign countries. The shift in migration in the research period (in comparison to the previous period - before 1989) takes several forms.

The first important point is that even though, the number of immigrants in Finland has grown every year, it has still remained very low in regard to the total population. At the end of the research period, they still make up only about 3% of the total population of 5 365 276. This is probably due to the delayed onset of immigration due to the geopolitical situation in Finland during the Cold war. Another dimension of the transformation is the decline in emigration at the turn of the millennium and the sharp rise of immigration in the first ten years of the 21st century.

The external factors that caused the transformation of migration in the period of this study can be considered the end of the Cold war, the collapse of the USSR, Finland's accession to the EU or the riots and civil wars in the Balkans, the Middle East and Africa. These events caused rise in immigration to Finland and contributed to ethnic pluralism in the country. This also had an impact on the homogeneous Finnish society. Due to the government's fears of an aging population, the Finnish state saw immigrants as a tool of recovery and considered their integration necessary.

With the increasing rate of immigration, the Immigration and Integration Act had to be also amended and various programs were introduced to support labor migration, in order to make integration for foreigners into the Finnish society easier. Finland is also a typical example of the Nordic welfare state that seeks to create equal opportunities and rights for all inhabitants, regardless of nationality. Therefore, having Finnish citizenship is not so crucial for immigrants. Another change observed in the research period also includes certain reorientations of migration trends. Before 1989, Finns migrated chiefly to/from neighboring Sweden. Starting the 1990s however, people from different cultural regions of the world began to immigrate to Finland. Immigrants were dominated by Russians, Estonians, Swedes, Somalis, Iraqis, Afghans, citizens of the former Yugoslavia. Specific case was Finns of Ingria. It's obvious with a few exceptions, that these people with a migratory background practically did not occur here before 1989.

The motives for immigration differ based on the concrete nationals and the environment from which these people came. The main reasons for immigrating to Finland during the study

period were mainly marriages, work, study, or family reunification. Moreover, Finland is a safe, successful, and liberal country that promotes inclusion of immigrants, so it undoubtedly attracts the attention of people of different professions and social status.

Zdroje

Primární zdroje

Finland's Nationality Act, 4 (2010).

Finnish immigration service. „Finland's Nationality act (2010)“, www.migri.fi, dostupné online na:
<https://migri.fi/documents/5202425/6162908/Finland%C2%B4s+nationality+act+%28en%29>.
(staženo 18. 4. 2021).

Finnish Immigration Service. „Permits and citizenship“, www.migri.fi, dostupné online na:
<https://migri.fi/en/permits-and-citizenship>. (staženo 18. 4. 2021)

Statistics Finland. „Migration“, www.stat.fi, dostupné online na:
https://www.stat.fi/til/muutl/index_en.html. (staženo 18. 4. 2021)

Sekundární zdroje

Ministry of the Interior. „Government Resolution on the future of migration: 2020 Strategy“, dostupné online na:
https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CERD/Shared%20Documents/FIN/INT_CERD_ADR_FI_N_22740_E.pdf (staženo 3. 5. 2021)

Anna Karlsdóttir, „State of nordic region 2018: Immigration and integration edition“, dostupné online na: <https://nordicwelfare.org/wp-content/uploads/2018/03/State-of-the-Nordic-Region-2018-Immigration.pdf>

Koivukangas, Olavi. “European immigration and integration: Finland.” *The Challenges of immigration and integration in the European Union and Australia: National Europe centre paper*, no. 63 no. 63 (2003).

Łobodzińska, Anna. “Immigrants and immigration policy in ageing Finland.” *Bulletin of geography.: Socio-economic series*, 2011, 43-55.

Knihy

Barša P., Baršová A., *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku* (Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, Brno, 2005).

Jutikkala, Eino. *Dějiny Finska*. Druhé vydání, Praha: Lidové noviny, 2006.

Martikainen, Tuomas. *Religion, migration, settlement: Reflections on post-1990 immigration to Finland*, 2013.

Turton, David a Julia Gonzáles. *Immigration in Europe: Issues, policies and case studies*, Bilbao: University of Deusto, 2003.

Trianfayllidou, Anna a Ruby Gropas. *European immigration: A Sourcebook*. Second edition, Londýn ; New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2020.

Akademické články a reporty

Ministry of the Interior. „Annual report on immigration 2010“, dostupné online: <https://migri.fi/documents/5202425/6169001/2010+Annual+report+on+immigration+%28en%29> (staženo 17. 4. 2021)

OECD. „International migration outlook: Annual report 2006-2011“.

OECD. „Trends in international migration: Annual report 1996-2004“.

Internetové zdroje

Amnesty International. „Definitions“, dostupné online na: <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/refugees-asylum-seekers-and-migrants/> (staženo 18. 4. 2021)

United Nations. „Definitions“, dostupné online na: <https://refugeesmigrants.un.org/definitions> (staženo 27. 4. 2021).

European Parliament. „Amsterdam treaty.“, dostupné online: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the->

treaties/treaty-of-amsterdam. (staženo 18. 4. 2021)

European Commission. “Glossary”, dostupné online na: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/net-migration_en (staženo 18. 4. 2021)

Kyle Frackman. “Nordics.info: Swedish speakers in Finland”, dostupné online na: <https://nordics.info/show/artikel/swedish-speakers-in-finland/>. (staženo 3. 5. 2021).

Nordic Co-operation. „Social policy and welfare”, dostupné online na: <https://www.norden.org/en/information/social-policy-and-welfare>. (staženo 3. 5. 2021)

Ministerstvo vnitra České republiky. „Slovníček pojmů“, dostupné online na: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx> (staženo 18. 4. 2021).

UNHCR. „Žadatel o azyl“, dostupné online na: <https://www.unhcr.org/cz/98-czkomu-pomahamezadatele-o-azyl-html.html> (staženo 18. 4. 2021).

Teze bakalářské práce

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
Jméno: Matěj Šťastný
E-mail: 54525881@fsv.cuni.cz
Studijní obor: Teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce: Zimní, 2020
Semestr a školní rok ukončení práce: Letní, 2021
Vedoucí bakalářského semináře: PhDr. David Emler, Ph.D.
Vedoucí práce: Mgr. Anna Lukešová
Název práce: Proměna migrace ve Finsku v letech 1989-2010
Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek): Bakalářská práce popisuje migrační trendy v rámci Finska v letech 1989 až 2010. V kontextu Skandinávie a přistěhovalectví se jedná o velmi atypický případ, protože Finsko bylo po většinu své historie zemí emigrantů a poválečná vlna imigrace se mu prakticky vyhnula. To bylo ovlivněno jeho zahraničněpolitickou situací v době studené války. Až s pádem železné opony, následnou globalizací a integrací do západoevropských struktur v 90. letech 20. století postupně začalo přitahovat imigranty z jiných zemí. Práce tak podává ucelený přehled o vývoji imigrace do Finska a analyzuje, jakými změnami prošla finská migrační a integrační politika. Dále jsou zde rozebrány motivy přistěhovalectví a jednotlivé vnější a vnitřní faktory, které měly či mohly mít vliv na vývoj migrace. Práce dokazuje, že imigrace v daném období převýšila emigraci a zabývá se také národnostním složením přistěhovalců.
Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek): Původními zamýšlenými cíly práce bylo kupříkladu vyhodnotit, zda imigrace do Finska v 90. letech 20. století ovlivnila migrační politiku státu, nebo tomu bylo naopak a migrační legislativa udávala ráz imigrace či jakým způsobem ovlivnila imigrace do Finska jeho demografický vývoj. Od obou konceptů bylo nakonec opuštěno a to jak z důvodu nerealizovatelnosti, tak nedostatku vhodných zdrojů. Současné řešení bylo naopak lépe proveditelnější a lze v něm spatřovat hlubší smysl.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu): úvod 1) kapitola – výzkumný design - migrační teorie, kritika literatury a metodologie 2) kapitola – historický kontext – Finsko v období studené války a vývoj migrace před rokem 1989 3) kapitola – vývoj migrace ve Finsku (rozbor emigrace, imigrace a azylu ve zkoumaném období) 4) kapitola – analýza proměny migrace ve Finsku (příčiny a důvody změn, vliv externích faktorů a imigračních a nitegračních politik, motivy přistěhovalectví)

Závěr – zodpovězení výzkumné otázky
Seznam zdrojů a literatury

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

Barša P., Baršová A., Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku (Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, Brno, 2005).

Koivukangas, Olavi. “European immigration and integration: Finland.” The Challenges of immigration and integration in the European Union and Australia: National Europe centre paper, no. 63 no. 63 (2003).

Lobodzińska, Anna. “Immigrants and immigration policy in ageing Finland.” Bulletin of geography.: Socio-economic series, 2011, 43-55.

Martikainen, Tuomas. Religion, migration, settlement: Reflections on post-1990 immigration to Finland, 2013.

Nordic Co-operation: Social policy and welfare.” Online. <https://www.norden.org/en/information/social-policy-and-welfare>.

Turton, David a Julia Gonzáles. Immigration in Europe: Issues, policies and case studies, Bilbao: University of Deusto, 2003.

Trianfayllidou, Anna a Ruby Gropas. European immigration: A Sourcebook. Second edition, Londýn ; New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2020.

„Žadatel o azyl“, UNHCR, 19. 12. 2016, dostupné na: <https://www.unhcr.org/cz/98-czkomu-pomahamezadatele-o-azyl-html.html> (staženo 18. 4. 2021).

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

